

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1886.

Andra Kammaren.

N:o 21.

Onsdagen den 10 Mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Upplästes ett till Kammaren inkommet protokoll så lydande:

Protokoll, hållet inför Statsrådet och Chefen för Kongl. Justitiedepartementet den 8 Mars 1886.

Kaptenlöjtnanten m. m. Carl Gilius Frick hade denna dag aflemnat fullmakt, utvisande att han vid riksdagsmannaval, som den 2 innevarande månad hållits i Karlskrona stad, blifvit utsedd till ledamot af Riksdagens Andra Kammare för tiden till den 1 Januari 1888; och sedan berörda fullmakt funnits vara i föreskrifven form utfärdad samt vidare granskats af vederbörande fullmäktige i Riksbanken och Riksgäldskontoret, utan att desse mot fullmakten framställt någon anmärkning, beslöts, att protokoll öfver hvad sålunda förekommit skulle meddelas Andra Kammaren, hvarjemte fullmakten skulle till Kammaren öfverlemnas, för att hållas Kaptenlöjtnanten Frick tillhanda.

In fidem
G. R. Lilienberg.

Jemte det protokollet lades till handlingarne, beslöt Kammaren, att den omförmälda fullmakten skulle till Herr Frick, hvilken den 8 i denna månad vid Riksdagen sig inställt, återställas.

§ 2.

Justerades protokollet för den 3 i denna månad.

§ 3.

Till Kammaren hade inkommit ett så lydande sjukbetyg:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare Professor Axel Key fortfarande och tills vidare är af sjukdom hindrad att delta i Riksdagens förhandlingar intygar.

Stockholm den 8 Mars 1886.

P. J. Wising.
M. D:r.

§ 4.

Föredrogs och hänvisades till Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 2 Herr *P. Perssons* i Isie vid senaste sammanträdet aflemnade motion, N:o 189.

§ 5.

Efter föredragning vidare af Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 2, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande 1:sta, 2:dra, 3:dje, 4:de och 5:te punkterna af Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 1, angående vissa delar af tullbevillningen, blefvo de deri föreslagna voteringspropositioner af Kamraren godkända samt hvad Utskottet i öfrigt hemställt bifallet.

§ 6.

Herr Talmannen tillkännagaf, att enligt vid Talmanskonferensen träffad öfverenskommelse gemensamma omröstningar komme att i Kamrarne anställas Lördagen den 13 innevarande månad öfver de voteringspropositioner, som derförinnan blifvit af båda Kamrarne godkända.

§ 7.

Föredrogs och bordlades för andra gången Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 3 (i samlingen N:o 12).

§ 8.

Herr Grefve *E. Sparre* aflemnade en motion, N:o 190, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om aflåtande af proposition om nedsättning i arrendena för kronans domäner.

Denna motion bordlades.

§ 9.

Till Kammarens afgörande förelåg Stats-Utskottets Utlåtande N:o 8, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Fjerde hufvudtitel.

Ordet begärdes af Herr Danielson, som yttrade: Jag ber att med afseende på föredragningssättet af fjerde hufvudtiteln få yrka, att föredragningen måtte i vanlig ordning punktvis ega rum till och med punkten 4, att dernäst måtte föredragas 16:de punkten, emedan, i händelse det af Kongl. Maj:t i 16:de punkten äskade auslaget till artilleriskjutskolor af Riksdagen beviljas, det i 5:te punk-

ten omhandlade anslaget till artilleriet bör nedsättas med 2,400 kronor; och att efter 16:de punkten föredragningen måtte återgå till punkten 5, för att sedan fortsättas i vanlig ordning. Jag ber att Herr Talmannen måtte framställa proposition å detta mitt förslag.

På derom af Herr Talmannen framställd proposition, biföll Kammaren hvad Herr Danielson i fråga om sättet för föredragningen af förevarande utlåtande sålunda föreslagit.

Punkten 1.

Kongl. Maj:t hade föreslagit att, efter det nuvarande innehafvaren af befattningen såsom chef för Landtförvarsdepartementet från samma befattning afgått, måtte till remontering och underhåll af två tjenstehästar för chefen för Landtförvarsdepartementet användas af de å allmänna ordinarie anslag under fjerde hufvudtiteln uppkommande besparingar 1,530 kronor årligen, intill dess medel för ändamålet kunde varda uppförda på ordinarie stat.

Angående medel till tjenstehästar åt chefen för Landtförvarsdepartementet efter nuvarande departementschefens afgång.

Till denna framställning hade Utskottet under förevarande punkt tillstyrkt bifall, dock under vilkor att, samtidigt med det ofvannämnda förändring komme att träda i verket, den chefen för nämnda departement nu tillkommande rättighet att kostnadsfritt begagna åtskilliga lägenheter i kronans egendom N:o 36 Drottninggatan skulle upphöra, och omförmälda lägenheter i stället för statsverkets räkning uthyras.

Efter det Utskottets hemställan blifvit uppläst, lemnades ordet, på begäran, till Chefen för Kongl. Landtförvarsdepartementet, Herr Statsrådet Ryding, hvilken anförde: Herr Talman, mine herrar! Jag ber först och främst att få fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att det anslag, som här är i fråga, begärts endast för min efterträdare, och att jag sålunda icke på något sätt här yttrar mig i egen sak.

Kongl. Maj:t har begärt, att till den blifvande departementschefen för Landtförvarsdepartementet måtte få utgå den ersättning, som i stat blifvit bestämd för två tjenstehästar, d. v. s. 1,530 kronor årligen. Denna begäran har Stats-Utskottet tillstyrkt, dock med tillägg af det vilkor, som läses i slutet af den föredragna punkten, »att, samtidigt med det ofvannämnda förändring träder i verket, den chefen för nämnda departement nu tillkommande rättighet att kostnadsfritt begagna åtskilliga lägenheter i kronans egendom N:o 36 Drottninggatan skall upphöra». Man måste erkänna, att detta vilkor och detta tillägg vore fullkomligt riktigt och oemotsägligt, om det vore fråga om en fast plats, på hvilken innehafvaren kunde beräkna att sitta qvar under en bestämd tid och från hvilken han kunde aflägsna sig i behaglig tid eller icke, allt efter

Angående
medel till
tjenstehästar
åt chefen för
Landförsvars-
departementet
efter nuvarande
departements-
chefens
afgång.
(Ports.)

eget godtfinnande. Men så är icke förhållandet med en krigsminister. Han har icke någon på honom beroende uppsägningstid. Han kan komma och gå utan afseende å de flyttningstider, som i andra fall äro bestämda. Hans ställning är, med ett ord, en undantagsställning, och för en sådan äro också undantagsföreskrifter på sin plats. Jag kan i detta fall tala af egen erfarenhet. Jag har både såsom krigsminister och, innan jag blef det, såsom officer i generalstabens hållit hästar här i staden, och jag vet således huru skon klämmer så väl i fråga om kostnaden för utfodring af hästar som ock i fråga om möjligheten att hyra stallrum för dem.

Det finnes två sätt att hålla sig med hästar och stall. För det första kan man ställa in hästarne på ett utfodringsstall. Under åren 1872 till 1875, hvilka år jag hade hästar på sådant stall, stego kostnaderna för utfodring per häst till 720 à 840 kronor om året. Dertill kom ränta på inköpspriset, amortering på hästarnes värde, assuransafgift, läkarearfvode, kostnaden för underhåll af hästmunderingspersedlar m. m. Hela kostnaden uppgick på det sättet till omkring 1,000 à 1,200 kronor per häst om året, beroende på varierande pris på spanmål och hö. Dyrheten af detta sätt att hålla hästar gjorde, att generalstabens officerare slog sig samman om att hålla ett gemensamt stall jemte gemensam fodermarsk, och derigenom nedbringades kostnaderna till 900 à 1,000 kronor per häst om året.

Det andra sättet att ordna hästhållet är att disponera eget stall. Innan jag blef departementschef var jag chef för generalstabens. Då jag flyttade upp till Stockholm i början af år 1882, försökte jag få hyra ett stall, när det icke fans någon plats för mina hästar i det af generalstabens hållna stallet. Den föregående chefen hade nemligen icke haft sina hästar insatta i detta stall. Jag försökte, såsom jag nämnde, därför att förhyra ett stall, men detta var förenadt med så stora svårigheter och kostnader, att jag måste afstå från försöket. Jag kunde också till att börja med afstå derifrån, emedan jag i Juni månad utnämndes till krigsminister och såsom sådan ej tvangs att hålla tjenstehästar, då ersättning ej är i staten uppförd för dylikas hållande. Det är tydligt, att i en sådan stad som Stockholm alltid skall uppstå svårighet att erhålla stallrum, emedan tomtprisen äro så höga, att man vanligen ej vid byggnadsföretag har råd att köpa så stor tomt, att derå äfven uthus kunna uppföras. Dessutom hafva i följd af höga hyror på många ställen, der stall förut funnits, dessa numera blifvit förändrade till magasin, boningshus eller försäljningslokaler. Detta allt gör, att stallrummens antal här i hufvudstaden förminskats.

Jag hoppas, att Kammaren under sådana förhållanden icke skall betrakta denna fråga allenast såsom en penningfråga, utan jemväl taga hänsyn till möjligheten för en departementschef, som flyttat upp hit till Stockholm, att kunna påräkna ett tillgängligt stallrum för sina hästar. Man skulle kunna invända, att det vore orimligt

begärddt att han skall erhålla ett årligt anslag af 1,530 kronor och ändå kostnadsfritt få begagna kronans ifrågavarande lägenheter. Jag ber dock härvid få erinra, att i staten finnes föreskrifvet, att en general skall hålla tre tjenstehästar. Det af Kongl. Maj:t nu begärda anslag motsvarar dock endast det för två hästar, och har Kongl. Maj:t sålunda velat anse förmånen af nyssnämnda dispositionsrätt till åtskilliga kronans lägenheter kunna motsvara kostnaden för underhåll och remontering af den tredje tjenstehästen.

Meningen med framställningen uti den Kongl. propositionen har varit att åstadkomma lättnader uti ifrågavarande hänseende för min efterträdare, och som regeringen icke vill på något sätt genom några åtgöranden försvåra hans ställning i ekonomiskt hänseende, ej heller förminska möjligheten att få en efterträdare, så, då Kammaren förmodligen icke vill bifalla Kongl. Maj:ts förslag oförändradt, är bäst att hela den föreliggande frågan afslås.

Herr Danielson yttrade: Med anledning af hvad Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet nu anfört, torde det kanske vara klokast att afslå Stats-Utskottets ifrågavarande förslag. Jag biträdde inom Utskottet Kongl. Maj:ts förslag endast under den förutsättning, att Riksdagen skulle bifalla det tillägg, som Utskottet gjort, eller att den chefen för nämnda departement nu tillkommande rättighet att kostnadsfritt begagna åtskilliga lägenheter i kronans egendom N:o 36 vid Drottninggatan skulle upphöra, och omförmälda lägenheter i stället för statsverkets räkning uthyras. Då nu Herr Statsrådet talat för afslag, och man således finner att Herr Statsrådet ej vidare håller på Kongl. Maj:ts förslag, och som jag antager att Kammaren icke vill lemna sitt bifall till Kongl. Maj:ts framställning utan nämnda vilkor, så vågar jag yrka på rent afslag. Jag tror dessutom, att frågan är af beskaffenhet att den tarfvar någon mera utredning än nu kommit den till del.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, blef Utskottets i denna punkt gjorda hemställan af Kammaren afslagen.

Punkterna 2—4.

Biföllos.

Enligt Kammarens i afseende å föredragningssättet fattade beslut förekom nu i ordningen *punkten 16*, deri Utskottet hemställt, att en af Kongl. Maj:t gjord framställning derom att under denna hufvudtitel måtte, näst efter anslaget till skjutskolor, uppföras under benämning »artilleriskjutskolor» ett ordinarie *reservationsanslag* å 18,100 kronor samt att, vid bifall härtill, det nuvarande anslaget »till skjutskolor» måtte i riksstaten benämnas »skjutskolor för infanteriet och kavalleriet», icke måtte af Riksdagen bifallas.

Angående medel till tjenstehästar åt chefen för Landtförsvarsdepartementet efter nuvarande departementschefens afgång.
(Forts.)

Angående anslag till artilleriskjutskolor.

Angående
anslag till
artilleriskjut-
skolor.
(Forts.)

Efter föredragning af punkten anförde:

Chefen för Kongl. Landtförsvarsdepartementet Herr Statsrådet Ryding: De skäl, Utskottet anført för afslag i denna punkt, lyda på följande sätt: »Då för närvarande ett reservationsanslag af 31,000 kronor finnes anvisadt till skjutskolor, synes det Utskottet som om detta anslag jemväl bör kunna lemna tillgång till bestridande af de nödvändigaste kostnaderna för skjutöfningarne för artilleriet.»

Jag har gerna velat tro, att detta skäl för afslags yrkande är beroende på ett litet missförstånd, ty den, som följt med och sett, huru omförmälda anslag å 31,000 kronor uppkommit, begriper mycket väl, att det endast är beräknadt till skjutskolor för infanteri- och kavalleriofficerare. Under år 1855 inrättades först skjutskolor för infanteriet samtidigt med införandet af refflade gevär inom armén. Dessa skjutskolor anordnades då mera på försök; men vid 1856—1858 årens riksdag uppfördes ett anslag af 18,000 kronor för dylika skjutskolors inrättande och i så väl Kongl. Maj:ts proposition härom till Riksdagen som Utskottets svar härpå ser man tydligt, att meningen med anslaget endast var upprättande af skjutskolor för infanteriets officerare. Sedan kavalleriet emellertid beväpnats med karbiner, bestämdes, att äfven kavalleriofficerare skulle deltaga i dessa skjutskolor. I November månad år 1880 bestämde Kongl. Maj:t, med fäst afseende på den ökade vigt för infanteriet skjutfärdigheten emellertid erhållit, att hvarje infanteriunderlöjtnant, innan han kunde befordras till löjtnant, skulle hafva genomgått en kurs vid skjutskolan, och, i stället för att förut till skjutskolorna årligen kommenderats i medeltal 33 officerare, blef det nu nödvändigt, för att icke stoppa befordran, att årligen ditkommendera 58—60 officerare. Det anslag af 18,000 kronor, som förut räckt till för att öfva 33 officerare, kunde ju naturligtvis icke vara tillräckligt för att öfva 58—60, i synnerhet som fordringarne på infanteriofficerarnes utbildning i skjutkonsten under tiden blifvit allt större. Kongl. Maj:t framlade därför vid 1883 års riksdag en proposition om detta anslags ökande, för att sålunda göra det möjligt för hvarje infanteriunderlöjtnant att genomgå skjutskolan; och af denna proposition framgår *tydligt*, att skolan endast beräknats för infanteri- och kavalleriofficerare eller rättare sagdt för öfningar i skjutning med handgevär, men icke med artilleripjaser. Att Riksdagen då höjde anslaget till 31,000 kronor, torde Ni, mine herrar, säkert erinra Eder, och att förhöjningen inskränkte sig till detta belopp, möjliggjordes endast derigenom, att jag hemställde, att i stället för det förut varande traktamentet af 3 kronor om dagen för eleverna nu skulle utgå dagaföning med endast 2 kronor. Jag föreslog detta för att få likhet i aflöningen för alla de officerare, som genomgå skolor, så att den icke för somliga skulle utgå med belopp såsom traktamente och för andra såsom dagaföning. Genom att sålunda minska aflöningen möjliggjorde man utbildandet

af ett större antal officerare vid skjutskolan, utan att man behöfde begära ett allt för stort anslag dertill.

Jag sade nyss, att dessa skjutskolor infördes på samma gång refflade *gevär* allmännare infördes inom armén, och skjutskolor för artilleriet har äfven blifvit följden af refflade kanoners införande vid artilleriet. Refflade kanoner, om man af dem skall kunna taga ut den största möjliga verkan, fordra nemligen en noggrann, en synnerligen noggrann kännedom om pjäsernas skjutförmåga, och därför börjar nu ropet på artilleriskjutskolor att alltmera låta höra sig.

Denna fråga om särskilda artilleriskjutskolor bör för öfrigt icke vara för Riksdagen obekant, ty redan i 1875 års förslag till ny härordning, hvilket grundade sig uteslutande på allmän värnpligt, föreslogos skjutskolor för infanteriet och rytteriet samt »instruktionsbatteri äfven innefattande skjutskola för artilleriet». I det förslag till omorganisation af armén Andra Kammarens ledamöter år 1878 framlade äro dessa skolor äfven omtalade, ja det står der till och med att »dessa skolor voro orubbadt bibehållna» såsom i 1875 års förslag. I landförsvarskomiténs förslag år 1882 upptogos kostnaderna för skjutskolorna till 40,000 kronor för infanteriet och 25,000 kronor för artilleriet. Likaså äro i Kongl. Maj:ts proposition till 1883 års Riksdag dessa kostnader upptagna till infanteriets skjutskolor med 40,000 kronor och till artilleriets med 20,000 kronor. Hvad som nu begärts är mindre än hvad som begärdes år 1883, och detta har blifvit möjligt endast derigenom, att man vid planens uppgörande för dem sökt spara allt hvad sparas kan.

Då behovet af dylika särskilda skolor för artilleriet sålunda varit känt ända sedan år 1875, kan man möjligen fråga, hvarför man icke redan förut sökt få dessa skolor i gång, men detta är af helt naturliga skäl. Verkan och skottvidden af artilleriets pjäser hafva allt mer och mer ökats, så att de förut använda exercis- och skjutfälten numera äro mindre användbara, enär de icke möjliggöra kanonernas användande på långa håll. Sedan Riksdagen emellertid beviljat medel till inköp af Marma skjutfält i Upland, har man fått ett fält, som medgifver skjutningar äfven på de längsta distanser, och först sedan detta blifvit ordnad, har det blifvit möjligt att fullt tillgodose artilleriets behof vid skjutöfningar. Förriän detta fält blef ordnad, har man icke heller ansett sig böra framlägga något fullständigt förslag till artilleriskjutskolor.

Det är egendomligt nog, att, oaktadt man anser det vara nödvändigt för officerarne att innehafva en högt uppdrifven skjutfärdighet och för den skull inrättat skjutskolor för infanteriet, som dock utom sitt skjutvapen äfven i bajonetten eger ett försvars- och anfallsmedel, äfvensom för kavalleriet, som utom sin karbin — hvilken för detta vapen är en bisak — eger sin sabel och sin choque att verka med, vill man icke att det skall finnas några skjutskolor för artilleriet, som dock icke har något annat än sin eld att verka med. Detta kan dock icke vara riktigt, och att hålla ett artilleri, men

*Angående
anslag till
artilleriskjut-
skolor.
(Forts.)*

Angående
anslag till
artilleriskjut-
skolor.
(Forts.)

icke söka väl utbilda detsamma i det stridssätt, som för artilleriet är det enda, kan icke ens vara öfverensstämmande med god hushållning. Skjutskolor behöfvas dessutom här så mycket mera, som vi i Sverige till artilleriet anslå betydligt mycket mindre ammunition än hvad som är fallet i andra länder. Till de årliga skjutöfningarne i Tyskland anslås för hvarje kanon 460 skott, i Frankrike 300 skott och i vårt grannland Danmark äfvenledes 300 skott pr kanon för hvarje år, under det att vi af ekonomiska skäl måste inskränka oss till endast 100 skott. Under sådana omständigheter är det helt naturligt, att nyttan och nödvändigheten af dessa skjutskolor måste erkännas af krigsstyrelsen. Erfarenheten om deras nytta hafva vi hemtat från Preussen. I det krig, som Preussen år 1866 förde mot Österrike, var artilleriets verkan så obetydlig, att många röster efter krigets slut höjde sig för att betydligt minska artilleriet. Det dels hölls under nämnda krig långt bakom i marschkolonnerna, så att det icke sedermera hann fram i tid, dels, då det kom fram, visste det icke begagna sina refflade kanoner på tillräckligt långa afstånd, körde upp för nära fienden, der dess manskap snart decimerades af motståndarens infanteri, med ett ord, skötte sig illa. Efter krigets slut tog Preussen på allvar i tu med att söka utröna orsakerna till detta förhållande och fann då, att skälet härtill var att officerarne icke kände sina kanoner, så att de förstodo, hvad man kunde taga ut af dem. För att afhjelpa detta missförhållande inrättades då redan 1867 artilleriskjutskolor i Preussen, och huru dessa verkade, visade sig sedermera under Preussens krig med Frankrike åren 1870—1871, der artilleriet spelade hufvudrolen i stället för att förut endast hafva spelat en birol. — En framstående författare säger också mycket talande om Tysklands artilleriskolor, »att ingen uppmärksam åskådare kan hafva varit blind för den framstående andel artilleriskjutskolan haft i artilleriets uppträdande under kriget; utan henne skulle artilleriets officerare och underofficerare ej kunnat åstadkomma så lysande resultat i skjutning. Till dess skolan inrättades, stod artilleriet i denna den viktigaste grenen af tjensten, det slutliga målet för alla sträfvanden inom vapnet, allt för långt efter infanteriet, hvars förträffliga skjutskola redan under lång tid inom infanterivapnet spridt kändedom om gevärseldens väsende och rigtiga användning. Nu kan artilleriet härutinnan tryggt täfla med infanteriet.» Efter den erfarenhet, detta gifvit vid handen inom Tyskland, inrättades artilleriskjutskolor i de flesta länder. Så i Belgien 1869, i Österrike 1873, i Holland 1878, i Frankrike 1878, i Ryssland 1883 etc.

Jag undrar äfven om icke en del af Kammarens ledamöter låtit narra sig af talet om »artilleriskjutskolor» och därför att sådana ej förut stått på budgeten trott, att det här vore frågan om något alldeles nytt anslag. Detta är det dock i det hela taget visst icke, ty i den stat, som redan är uppgjord och gillad af Riksdagen, äro för artilleriets skjutöfningar upptagna två anslag, det ena på 5,000

kronor till gemensamma skjutöfningar för officerarne och det andra på 2,500 kronor till dylika öfningar för underofficerarne eller tillhopa 7,500 kronor. Vi kunna säga, att det endast är dessa gemensamma skjutöfningar, som nu skola utvidgas, och därför erfordras naturligtvis också förökadt anslag. Det är dessa gemensamma skjutöfningar, som i Kongl. Maj:ts proposition nu, likasom, enligt hvad jag förut visat, ända sedan år 1875 i framlagda förslag kallats artilleriskjutscholor, och att kostnaderna för en dylik skola måste ökas från 7,500 kronor till det föreslagna beloppet, 18,000 kronor, är helt naturligt, om man besinnar: först att man nu vill hafva längre tid för skolornas genomgående; för det andra att den skall omfatta äfven skjutöfningar med fästningspjäser och icke endast med fältartilleri, och vidare att kostnaden för ammunitionen betydligt fördyrats, ty ju mera kanonerna kompliceras, ju dyrare blir ammunitionen för hvarje skott. Skall man kunna fullständigt taga ut verkan af en kanon, måste man noga känna till densamma och, för att lära känna kanonen, fordras nödvändigt omfattande skjutöfningar med honom.

Jag skulle vara tacksam, om Kammaren efter dessa upplysningar ville bifalla hvad Kongl. Maj:t här föreslagit och höja anslaget för de gemensamma skjutöfningarne för officerare och underofficerare vid artilleriet till 18,100 kronor eller rättare sagdt till 15,700 kronor, då från totalsumman afföras 2,400 kronor, på sätt i 5:te punkten af Utskottets betänkande angifves. I skolen derigenom, mine herrar, gagna artillerivapnet mera än i sjelfve tron.

Herr Danielson: Äfven om man nu också vill erkänna, att dessa artilleriskjutscholor äro till väsentlig nytta, tror jag dock, att Utskottet väl kan försvara sitt afstyrkande af hvad Kongl. Maj:t här föreslagit. Man bör väl se till, att anslagen under denna hufvudtitel få någon begränsning, och för min del anser jag, att hvarje anslag, om än aldrig så litet, utöfver hvad det för närvarande uppgår till, är ett betänkligt steg. Jag tror, att de flesta inom denna Kammare hylla den åsigten, att anslagen under fjerde hufvudtiteln redan äro alldeles för höga. Ledamöterna inom Stats-Utskottet från denna Kammare hafva ansett, att, då för närvarande ett reservationsanslag af 31,000 kronor finnes anvisadt till skjutscholor, är det klart, att Kongl. Maj:t är oförhindrad att ordna skolorna ena året mera omfattande för det ena vapnet och ett annat år för det andra. Man har därför icke trott det vara så nödvändigt att nu höja anslaget. Det kan visst sägas, att dessa artilleriskjutscholor hafva sin stora betydelse, men jag tror dock, att allt bör hafva sin gräns i detta fall. Då man vidare ser med huru stora summor Kongl. Maj:t rör sig på alla områden inom denna hufvudtitel, tror jag man icke bör ytterligare höja anslagen derunder. Det är dessa skäl, som hufvudsakligen ledt Utskottet till att icke för närvarande tillstyrka bifall till hvad Kongl. Maj:t här föreslagit.

*Ångående
anslag till
artilleriskjutscholor.*

(Forts.)

Angående
anslag till
artilleriskjut-
skolor.
(Forts.)

Huruvida någon af Kammarens ledamöter, såsom Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet nyss sade, missuppfattat betydelsen af dessa skjutskolor, derom vill jag nu icke yttra mig, men jag tror, att en hvar af oss gjort sig tillräckligt noga reda för förhållandena för att inse, att det icke förefinnes några skäl för att nu ytterligare öka detta anslag. Beträffande hvad Herr Statsrådet anförde angående 1878 års och landtförsvarskomiténs förslag till nya arméorganisationer var förhållandet helt olika, ty då förelåg en omorganisation af hela systemet, och på grund deraf var tydligt, att med det ökade antal befäl, som då föreslogs, skulle skolorna blifva mera omfattande. Då befälskadern för alla vapen var afsedd att ökas med omkring 9,000 man, måste naturligtvis också mera omfattande anordningar göras för öfnings- och skjutskolorna. Nu tror jag icke, att några mera betydande förändringar inträffat, än att Riksdagen frikostigt nog anslagit 600,000 kronor till anskaffande af fältartilleriemateriel. Om Kongl. Maj:t nu föreslagit att något nedsätta detta anslag, för att använda motsvarande nedsättning till dessa skjutskolor, då kunde det hafva varit något att fundera på. Man kan visserligen invända, att det är efter antagandet af vissa grunder som Riksdagen år 1876 beslöt detta anslag, men, om Kongl. Maj:t ansett dessa skolor vara nödvändigare än att skaffa en massa fältartilleriemateriel och omändra ammunitionsvagnar och dylikt, så skulle det hafva varit möjligt att tillstyrka detta anslag, men då så ej är, och här ifrågasatts ett förhöjdt anslag, kan jag icke annat än tillstyrka bifall till Utskottets hemställan.

Herr Friherre Stackelberg: Jag skall inskränka mig till att på grund af de skäl, vi nyss hört från statsrådsbänken, bedja få yrka afslag å Utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna punkt. Mig förefaller det naturligt att, då såsom hos oss stamtruppen är fåtalig, det är så mycket nödvändigare att den blir väl öfvad. — Jag kan därför icke inse att, äfven om detta anslag skulle synas en och annan vara jemförelsevis högt, detta bör lägga hinder i vägen för Riksdagen att bevilja detsamma.

Häruti instämde Herrar *Hammarberg* och *Toll*.

Herr Magnusson yttrade: Jag ber att få på de af Herr Danielson anförda skäl yrka bifall till Utskottets förslag.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter det Herr Talmanen gifvit propositioner enligt de gjorda yrkandena, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Härefter skedde föredragning af *punkten 5*, som bifölls.

Punkten 6.

Med föranledande af en af Kongl. Maj:t i sådant afseende gjord framställning, hemställde Utskottet under förevarande punkt:

att Riksdagen — med godkännande af de i statsrådsprotokollet den 11 Januari 1886 omförmälda grunder för organisation af en fästningsartilleribataljon å Vaxholm—Oscar-Fredriksborg jemte hvad som dervid föreslagits beträffande personalens aföning — måtte till genomförande af den del af bataljonens organisation, som enligt samma protokoll skulle ega rum under år 1887, anvisa, utöfver de för Svea artilleriregementes 3 fästningskompanier och 1 fästningskompani vid Göta artilleriregemente jemte befäl samt till arfvoden åt kommandant och placemajor å Vaxholm—Oscar-Fredriksborg nu anslagna medel, jemväl reservartilleriets anslag, i den mån detta vore eller blefve tillgängligt, samt såsom nytt anslag 65,525 kronor;

att sistnämnda anslagsbelopp, under benämning »fästningsartilleribataljonen å Vaxholm—Oscar-Fredriksborg», finge uppföras under fjärde hufvudtiteln såsom *reservationsanslag* näst efter anslaget till artilleriet;

samt att de besparingar, som under uppsättningstiden kunde å de för fästningsartilleribataljonen sålunda afsedda medel beredas, måtte, i likhet med hvad förut vid uppsättning af nya trupper vore medgifvet, få af Kongl. Maj:t disponeras för bestridande af uppsättningskostnader och öfriga med organisationens genomförande förenade utgifter.

Emot denna Utskottets hemställan hade reservationer anmäls dels af Herr *A. P. Danielson*, med hvilken instämt Herrar *C. Ifvarsson*, vice Talmannen *L. O. Larsson*, *N. Petersson*, *O. B. Olsson*, *G. Eriksson*, *Joh. Jonson* och *M. Jonsson*, och hvilken yrkat, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte vinna Riksdagens bifall, och dels af Herrar *S. Andreasson*, *P. Pehrsson* i Törneryd, *A. Persson* och *J. E. Wikstén*.

Sedan Utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Danielson: Som herrarne finna, är frågan icke ny. Den var före vid 1884 och 1885 årens riksdagar och afböjdes begge gångerna af Riksdagen. Nu föreligger alldeles samma framställning, men något skäl mera nu än de föregående åren att bifalla densamma, synes icke vara för handen. Såsom jag förut nämnt, anser jag, att hvarje tillökning i statens utgifter bör ske med yttersta varsamhet, och Riksdagen har flera gånger visat, att den icke vill vara med om att anslå medel till uppsättande af den ena artilleristyrkan efter den andra, förr än en fullständig omorganisation af vår indelta armé egt rum. Då dertill kommer, att den ekonomiska ställningen i landet nu är mera tryckt än under de föregående åren, ligger äfven deri ett skäl att icke bifalla Kongl. Maj:ts framställning.

*Angående
organisation
af en fäst-
ningsartilleri-
bataljon å
Vaxholm—
Oscar-Fre-
driksborg.*

Angående
organisation
af en fäst-
ningsartilleri-
bataljon å
Vaxholm—
Oscar-Fre-
driksborg.
(Forts.)

Nu har Utskottet visserligen försökt att åstadkomma ett slags sammanjemkning och att något reducera frågan, då det antydt, att hela det nuvarande anslaget till reservartilleriet, 31,275 kronor, borde tagas i anspråk för saken, och således nedbringat det af Kongl. Maj:t begärda beloppet till 65,525 kronor, hvilken summa följaktligen skulle blifva ett helt och hållet nytt anslag. Men icke heller detta förslag anser jag af förut anförda skäl böra tillstyrkas.

Jag har icke något vidare att tillägga, ty frågan är, som sagdt, icke ny, och hvad som ytterligare kunde anföras har blifvit framhållet flera gånger förut. Jag skall emellertid afvakta hvad som under diskussionen kan komma att yttras samt för närvarande inskränka mig till att yrka afslag å så väl Kongl. Maj:ts framställning som Utskottets förslag samt bifall till den emot det senare af mig afgifna och af flere utskottsledamöter biträdda reservation.

Med Herr Danielson instämde Herr *Ericsson* i Ahlberga.

Chefen för Kongl. Landförsvarsdepartementet Herr Statsrådet Ryding erhöll härefter ordet och yttrade: Det är mycket riktigt, att denna framställning gjorts flera gånger förut från Kongl. Maj:t, och det är äfven mycket riktigt, att tiderna icke äro så goda, att det icke är skäl att taga äfven detta förhållande i betraktande. Men jag hoppas, att de af Kammarens ledamöter, som jemfört hvad Kongl. Maj:t nu begärt för landförsvarets utveckling med hvad som begärdes uti Kongl. Maj:ts proposition till 1885 års Riksdag, skola finna, att afseende denna gång blifvit fäst äfven på de tryckta tiderna. Men äfven om allt tillbörligt afseende fästes derpå, kan jag dock icke förneka min pligt att tillstyrka Kongl. Maj:t att ännu en gång till Riksdagen göra denna framställning, och redan deraf borde Kammaren inse, att frågan är af större vikt än att böra betraktas blott som en penningfråga. Vigten af densamma skall jag också söka att ådagalägga, och som jag icke förut i denna Kammare haft tillfälle att tala i frågan, torde det ursäktas mig, om framställningen nu möjligen blir något vidlyftig, men jag tror att det är nödvändigt, för att frågan må i sin helhet blifva rätt uppfattad.

Efter 1809 års fredslut förändrades hufvudstadens läge så, att staden, i stället för att, som förut, vara belägen nära nog midt i riket, skyddad från öster af Finland, kom att ligga vid gränsen och vid ett inlopp, som medgaf större krigsfartyg att gå ända upp under hufvudstadens skeppsbro. I alla de krig, som på senare tiden blifvit förda, har den förändring i krigföringssättet iakttagits, att man, i stället för att uppehålla sig med gränsfästens belägringar, sökt att rigta ett afgörande slag mot det bekrigade landet genom att rigta angreppen mot hufvudstäderna, och det af helt naturliga skäl. Ty i hufvudstäderna fungera alla förvaltningsgrenar, derifrån utgår all verksamhet till det öfriga landet, och det säger sig sjelf, att om det redan från krigets början kan bringas oro i denna verk-

samhet, blir landets försvar förklarat. Det är således en erkänd sak, att vår hufvudstad i främsta rummet bör skyddas för en coup de main, och för den skull hafva fästningen Vaxholm likasom skansen Oskar-Fredriksborg blifvit anlagda. Men det är icke endast såsom ett skydd för hufvudstaden som Vaxholm har sin betydelse, utan äfven såsom ett skydd för inloppet till sjön Mälaren, som trän-ger långt in i landet och som, beseglad af fiendens fartyg, betydligt splittrar och försvårar landets försvar. Vaxholm är således icke ett lås ensamt för inloppet till Stockholm, det är äfven ett lås för hela Mälaredalen, den krigsteater, der man på goda skäl kan antaga att en gång kriget mot oss skall komma att föras.

Vaxholms läge torde vara för Eder, mine herrar, bekant. Flera inlopp, som leda mellan kringliggande öar, finnas der, ett längst vester ut, nemligen den så kallade Resareströmmen, ett i midten, det så kallade Kodjupet, och ytterst på högra flygeln Oxdjupet. När inloppet till hufvudstaden nu skulle skyddas, sökte man först att genom försänkningar hindra fartyg komma fram genom det vestra inloppet, Resareströmmen, samt genom detta inlopps fortsättning, det så kallade Påsundet, så ock uti Oxdjupet ytterst på högra flygeln, och man hade endast öppet det mellersta inloppet, hvilket man sökte att försvara genom Vaxholms fästning, Rindö redutt och en del så kallade halfpermanenta befästningar, anlagda på kringliggande öar. Men då det senare visade sig, att man måste, för att segelfartygen lättare skulle kunna komma fram, öppna en mera rakt gående segelränna, öppnade man åter försänkningarna vid Oxdjupet, der Oskar-Fredriksborgs fästning då anlades, hvaremot försänkningar lades uti Kodjupet. Naturligtvis måste alla försänkningar, som finnas, skyddas genom batterier, i annat fall kunna de lätt genomsprängas, så att fartygen kunna komma fram genom öppningen. Detta allt gör, att terrängen kring Vaxholms och Oskar-Fredriksborgs fästningar, med alla de många djupa sund der finnas, nära nog framtvingar anläggandet af en mängd olika batterier och försvarsverk, om försvaret skall blifva tillräckligt effektivt. Men icke detta ensamt är tillräckligt; de nyare fästningskrigen hafva utvecklats i den riktning, sedan kanonernas eld numera blifvit mera verksam, att man, så vidt möjligt är, söker förhindra fienden från ett omedelbart framryckande till sjelfva hufvudfästningen, hvarför man genom anläggande af batterier framför fästningen nödgas fienden att endast långsamt tränga fram, hvarigenom man vinner åtminstone tid. Sälunda har fästningen nu blifvit försedd dels med permanenta försvarsverk vid Vaxholm, Rindö och Oskar-Fredriksborg, dels med halfpermanenta försvarsverk, batterier och försänkningar på åtskilliga andra ställen.

Men den gamla romaresatsen gäller i våra dagar liksom den gått förut, att »inga murar äro oöfverstigliga, om ingen hindrar gerningen». För att kunna försvara tillträdet till Stockholm och till Mälaredalen måste det finnas icke allenast döda hinder, utan

*Angående
organisation
af en fäst-
ningsartilleri-
bataljon å
Vaxholm—
Oskar-Fre-
driksborg.
(Forts.)*

Angående
organasition
af en fäst-
ningsartilleri-
bataljon å
Vaxholm—
Oscar-Fre-
driksborg.
(Forts.)

äfvén lefvande försvarskrafter, och det är i detta hänseende som det är ganska illa bestäldt vid Vaxholms fästning. Till försvaret vid kanonerna finnas fyra befästningskompanier med tillsammans 12 underofficerare — jag skall tala om officerarne sedan — 20 konstaplar samt 200 artillerister. Antalet kanoner, som skall finnas i dessa batterier, och de olika slagen deraf kan jag naturligtvis icke här nämna, men så mycket kan jag säga, att det, sedan för sjukdomsfall, möjliga vakanser m. m. 10 procent afdragits från den bestämda styrkan af 200 man, icke finnes *en* utbildad artillerist för hvar annan kanon, och då har man icke ens tagit i betraktande huru många som skulle behövas för oundvikliga afösningar. Det finnes icke ens tillgång på *en* underofficer för hvarje batteri eller kasematt. Skall fästningen försättas i försvarsskick, kan således detta icke ske på annat sätt än genom att inkommandera förstärkning från indelta armén samt inöfva densamma att sköta kanonerna. A la bonheur, det kan ju kanske gå för sig, men icke går det bra; och vi hafva exempel på huru fästningsförsvaret med oöfvadt manskap sköttes under 1870 och 1871 årens fransk-tyska krig. Frankrike hade motgång i början af kriget och måste draga allt hvad artillerister hette till fältartilleriet. Det var nationalgardister som då skulle försvara en stor del af fästningarna, och det väckte förundran öfver allt, huru hastigt fästningarna föllo.

Komma vi sedan till de officerare, som finnas att disponera för Vaxholms försvar, så veta vi, att det är artilleriofficerare från hufvudstationerna Stockholm och Göteborg, som turvis kommenderas att tjenstgöra vid de vid Vaxholm förlagda kompanierna af artilleriet. Dessa officerare utbildas vid fältartilleriet, gå der igenom rekryt- och underbefälsskolor, men kommenderas nu först under ett år att såsom subalternofficerare tjenstgöra vid fästningsartilleriet, dit de då naturligtvis komma såsom ett slags halfrekryter. De stanna der visserligen ett år, men under längtan att komma tillbaka till sin förra verksamhet, dit de också gå tillbaka efter kommanderingens slut; intresset att sätta sig in i fästningsartilleriet må nu hafva varit huru stort som helst, så säger det sig sjelft, att de dock skola vara mest intresserade af det vapen de egentligen tillhöra, fältartilleriet. Hvad kompanicheferne angår, så kommenderas oftast de yngsta kaptenerne i sådan egenskap, och när de sedan blifva i tur till batterichefer, flyttas de tillbaka till fältartilleriet. Det finnes sålunda icke något befäl, som uteslutande med lif och lust egnar sig åt detta fästningsartilleri. Följden blir också den, att dess utbildning står betydligt efter fältartilleriets, och — hvad värre är — att de officerare, som i farans stund kommenderas dit, då icke ega den kunskap, hvarken i fråga om sjelfva kanonerna eller terrängen, som de behöfva.

Kanonerna på en fästning äro af mångahanda slag. En del måste vara afsedda att användas mot pansarfartyg, en del mot jordverk och andra åter mot trupper. Det finnes sålunda kanoner af

från och med 9 tumskaliber och ända ned till små kulsprutor. Tron I, mine herrar, att det är lätt för en officer, som kommanderas dit, att *genast* sätta sig in i huru dessa kanoner böra rätt skötas och taga ut huru de böra bäst verka i händelse af krig? Nej, det är nästan omöjligt. Det finnes snart icke något land mer än Sverige och Norge, som icke har särskildt fästningsartilleri eller som icke skilt sitt fästningsartilleri från fältartilleriet, dit det förut hörde, ty man har i alla länder funnit det vara mindre lämpligt att låta denna dyrbara fästningsmateriel, på hvilken så stora anspråk ställas, skötas af mindre kunnigt eller åtminstone mindre öfvadt folk. Jag har varit fullt medveten om vigten af Stockholms försvar, om vigten af att hindra fiendtliga fartyg att löpa in i Mälaredalen, jag har varit fullt medveten om att detta försvar icke blir fullt effektivt, om icke en fästningsbataljon med stadigvarande befäl uppföres vid Vaxholm, och detta har varit anledningen till att jag, oakadt jag behjertat så väl ett som annat, ansett mig skyldig att nu å nyo framkomma med detta förslag. Dock ber jag Kammaren var öfvertygad derom, att det icke ligger den ringaste *»envishet»* i detta — ett ord, som man begagnade mot mig vid remissdebatten — åtminstone tror jag mig fullkomligt kunna försvara en sådan envishet, ty icke kan den omständigheten, att ett förslag två eller tre gånger förkastats af Riksdagen, utgöra något skäl att icke framlägga det å nyo. Då glömma vi mycket lätt hvad som passerat. Jag skulle kunna anföra många exempel på sådana förslag, som, oakadt de en eller flere gånger blifvit förkastade, dock lyckats vinna Riksdagens bifall, när de åter blifvit framställda. Huru många gånger hafva till exempel icke frågorna om afskrifning af grundskatterna och lindring i indelningsverkets bördor afslagits af Riksdagen? Men detta hindrade icke att de å nyo kommo fram förra året, framlagda då af regeringen, och då vunno de Riksdagens godkännande. Icke skall man taga till förevändning för ett afslag, att en fråga en eller två gånger förut blifvit väckt och då förkastats, utan man bör väl för hvarje särskild gång pröfva behofvet och derefter döma. Det är sannernligen icke behagligt att stå riksdag efter riksdag och kämpa för att vinna hvad man anser behöfligt, men man gör det, om man anser det vara en pligt; och så anser äfven jag det i denna fråga. En krigsminister, som ser att försvarsväsendet har brister, hvilka kunna medföra våda, är skyldig att anmäla detta för Riksdagen och äfven framlägga förslag till deras afhjelpande, utan afseende på hvad en mer eller mindre flygtig folkopinion dömer i det fallet. Han ådrager sig ansvar, om han handlar på annat sätt.

Mången finnes väl här, som känner förhållandet vid utbrottet af det fransk-tyska kriget 1870. Man visste i Frankrike att den preussiska hären var mycket väl rustad och man drog sig därför i vissa kretsar för att anfälla den. Men då krigsministern tillfrågades i franska deputeradekammaren om armén vore redo i händelse af ett krig, afgaf han det bekanta, men lättsinniga svaret: »Ja, inte

Angående organisation af en fästningsartilleribataljon å Vaxholm—Oscar-Fredriksborg.
(Forts)

Angående
organisation
af en fäst-
ningsartilleri-
bataljon å
Vaxholm—
Oscar-Fre-
driksborg.
(Forts.)

ens en knapp i damaskerna fattas.» — (Den franske soldaten bär, som vi veta, ett slags hvita damasker öfver nedra delen af benkläderna samt öfver skodonen; han är mycket svag för att dessa damasker alltid skola vara rena och putsade; de äro favoritplagg och det var också därför som krigsministern tog dem såsom exempel.)

Jag har, som sagdt, sökt visa att hvad Kongl. Maj:t här föreslagit är af oundvikligt behof för landets försvar; att svara i enlighet med den omnämnde franske krigsministern kan ju vara behagligt för ögonblicket, men till skada; man handlar mera pligtenligt om man söker gagna, äfven med risk att vara obehaglig för Kammaren.

Herr Friherre Stackelberg anförde: I motsats mot den ärade utskottsledamoten, som först hade ordet och hvilken reserverat sig mot Utskottets hemställan, tillåter jag mig yrka bifall dertill.

Reservanten säger, bland annat, att det förefallit honom, lindrigast sagdt, oväntadt att regeringen åter igen framkommit med detta förslag. Men är icke just den omständigheten, att en regering, som visat sig gerna vilja gå Riksdagens önskingar till mötes, icke tvekar att år efter år göra samma framställning, ett bevis för, att hvad regeringen i denna punkt föreslagit är nödvändigt att bifalla. För min del vill jag icke ikläda mig ansvaret för ett afslag, och yrkar därför bifall till Utskottets förslag.

I detta anförande instämde Herr *Fredenberg*.

Herr von der Lancken yttrade: Herr Talman, mine herrar! Äfven jag skall be att få på de af Herr Krigsministern anförda skäl yrka bifall till Stats-Utskottets förslag. Jag ber endast att få tillägga såsom mitt *prætere censeo* i försvarsfrågan, att, om utgiftsposterna på fjerde hufvudtiteln är efter år svälla, detta uteslutande är beroende derpå, att man icke följdriktigt vill tillämpa den allmänna värnpligtens principer och dess konsekvenser. Så länge vi draga oss därför, skall såsom ett oblidkeligt faktum kvarstå, att vi här i Sverige komma att hafva den minst effektiva, men på samma gång dyraste försvarsorganisation.

Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Danielson: Jag har mycket riktigt i min reservation mot Utskottets hemställan sagt, att jag ansåg det *oväntadt*, att regeringen å nyo kommit fram med detta förslag. Men dermed har jag endast velat uttala min förundran öfver, att detta förslag framkommit utan sammanhang med förslag till förändring af den indelta armén, hvilket förslag Herr Krigsministern i fjol antydde skulle komma att i år föreläggas Riksdagen. Jag vill äfven minnas, att regeringen då gjorde någon antydning om att sätta ett eller ett par kavalleriregementen på vakans, och det var mig äfven därför ytterligare oväntadt, att detta förslag framkommit så som det nu gjort.

Man har antydt, att denna bataljon vore alldeles nödvändig. Ja, låtom oss, ehuru jag ej gör det, för ögonblicket erkänna detta, men jag vill då dervid upplysa, att jag inom Utskottsafdelningen frågat en framstående militär, om vi hade något ordentligt försvar, sedan denna fästningsbataljon blifvit uppsatt. Nej, svarade han, vi hafva i alla händelser för litet af alla vapen. Hvad skall man väl tro, när man får ett sådant svar af eu erfaren fackman. Jag är äfven öfvertygad om, att i fall man stälde denna fråga till Herr Krigsministern skulle han svara på samma sätt; och vid sådant förhållande bör man väl gå varsamt till väga, då man ändå ej kan nå målet derhän att militärerna bli nöjda. För min del anser jag, att det icke är omöjligt att om Kongl. Maj:t nödvändigt vill hafva en fästningsartilleribataljon, en sådan kunde ordnas på annat sätt, t. ex. genom att förlägga ett par kompanier af gardena till Oscar Fredriksborg och Vaxholm och låta inöfva dem till kanonexercis och hvad som i öfrigt erfordras för skötande af fästningsartilleri. En sådan anordning vore ju mycket lätt, om man verkligen behöfde detta artilleri, utan att anslaget på fjerde hufvudtiteln derför behöfde höjas, men åt detta håll synes Kongl. Maj:t icke vilja gå. Man vill jemte bibehållande af allt som förefinnes dertill hafva så mycket som möjligt. Det är åtminstone min tro, och jag tror att den åsigten är ganska fast och allmän, att man icke innan något förslag till ordnande af indelta armén föreligger bör bevilja detta anslag; och det skulle mycket förundra mig, om denna Kammare skulle frångå sina förut uttalade åsikter i detta fall. Om man nu bifaller detta anslag och vidare det begärda anslaget till Karlsborg, är man redan inne på en höjning af omkring en million eller åtminstone åtta à niohundredrusen kronor endast för dessa tvenne ställen; och sådant tror jag för min del icke går an. Vill Kongl. Maj:t hafva mera artilleri och mera befäl till dessa fästningar, tror jag, att han väl kan vinna detta genom omflyttningar från andra regementen, och det är också, som jag nämndt, af denna anledning jag ansett det nu föreliggande förslaget litet *oväntadt*. Då icke någon väsentlig förändring egt rum i Kammarens sammansättning sedan förra Riksdagen och Kammaren då afslog begäran om ett dylikt anslag, antager jag, att Kammaren nu skall hafva samma uppfattning som i fjor. Det kan ju hända, att när nya val till denna Kammare egt rum, Kammaren kan få en annan uppfattning; men äfven af denna anledning tänkte jag, att Kongl. Maj:t kunnat *vänta* någon tid med att åter framkomma med detta förslag. Jemväl på denna grund kunde mitt yttrande således anses vara berättigadt. Men hvad som för mig ändå var mest *oväntadt*, var att icke få se något förslag framlagdt till förändring af den indelta armén. Må vara att det icke finnes något annat främmande land mer än Norge, som har sitt fästningsartilleri sammanblandadt med fältartilleriet, men för min del tror jag att vi skola akta oss att för mycket härma efter utländingen i detta fall, ty vi nord-

*Angående
organisation
af en fäst-
ningsartilleri-
bataljon å
Vaxholm—
Oscar-Fre-
driksborg.*

(Forts.)

Angående
organisation
af en fäst-
ningsartilleri-
bataljon å
Vaxholm—
Oscar-Fre-
driksborg.
(Forts.)

bor hafva helt andra förhållanden och böra se till huru dessa gestalta sig.

Jag skall icke uppehålla Herrarne längre, utan endast tillkännagifva att jag fortfar att yrka afslag å den föredragna punkten.

Häruti förenade sig Herrar *Larsson* i Löa, *Olehn*, *Sjöberg* i Bodaryd, *Björkman*, *Jönsson* i Mårarp, *Odell* och *Erickson* i Bjersby.

Vidare anförde:

Herr Persson i Vadensjö: Jag kan icke annat än till alla delar instämma med Herr Danielson. Då denna hufvudtitel behandlades inom Stats-Utskottets afdelning, var det mycket tal just om Vaxholm—Oscar-Fredriksborgs befästning, och man kom till det resultat, att det icke gick an att bevilja detta stora anslag. I en föregående punkt, der det var fråga om förändringar i veterinärstaten, hade Kongl. Maj:t föreslagit att ganska betydligt minska antalet veterinärer för att förbättra deras ställning. Hade i denna punkt skett på samma sätt, tror jag icke något skulle vara att deremot anmärka. Men i afseende på de stora anslagen till fästningsartilleriet har alls ingen inskränkning ifrågasatts, och jag tror därför det skulle väcka afvoghet inom landet, om Riksdagen nu beviljade detta stora anslag.

Hvad beträffar yttrandet af en talare här bredvid, att dessa utgiftsposter härleda sig från att vi icke gått in på det nya värnpligtsförslaget, vill jag erinra, att då vi nu se hvilka kostnader som äro förknippade med genomförandet af den nya beväringsslagen, vi kunna vara nöjda att ej värnpligtsförslaget i hela dess vidd af Riksdagen antagits.

Jag yrkar afslag på hvad Kongl. Maj:t i denna punkt föreslagit.

Herr Statsrådet Ryding: På det icke Kammaren må tro, att jag yttrat ett och menat ett annat, ber jag att få hänvisa Kammaren rörande denna fråga till Kongl. Maj:ts proposition till förra Riksdagen, Bilagorna, fjerde hufvudtiteln, sidorna 4, 5 och 7. På 4:de sidan står, att om de partiella förbättringarnes väg skall inslås, bör man börja med »det vapenslag, der detta bäst behöfves och för närvarande äfven lättast låter sig verkställas, *nemligen vid artilleriet*». På sidan 5 förekommer derefter följande strof: »Derför börjar man ock — som jag tror — att allt allmänne inse indelningsverkets olämplighet såsom organisationsgrund för kavalleriet. Af denna anledning torde ock det indelta kavalleriet vara den trupp, som i *andra* rummet bör komma i åtanka vid de partiella reformernas genomförande, och för säkerhets skull och för att förekomma missförstånd, heter det på sidan 7, är det således klart att, i fråga om försvarsväsendets utveckling, den närmaste tidpunkten mest lämpar sig för beträdandet af de partiella reformernas väg, så torde äfven — af hvad

jar här ofvan anført — obestriddigt framgå, att *de reformer, som först vidtagas, böra afse specialvapnens och för närvarande främst artillerivapnets utveckling, på samma gång som i allmänhet de garnisonerade truppernas tjenstgöringsförhållanden och hela ställning förbättras*. Således om det är någon som längtar efter genomförande af en ny organisation för kavalleriet, så bör han nu biträda regeringens förslag till organisation af artilleriet, hvarefter kavalleriet kommer i nästa rummet. Jag ber tillika att få upplysa, att förslag till ny organisation för kavalleriet är under utarbetning, men att, då denna fråga sammanhänger med nödvändigheten att anskaffa en del nya lokaler, det icke ansetts lämpligt att ännu framlägga förslag för Riksdagen om kavalleriets omorganisation enligt 1883 års grunder. Det är bekymret för anskaffande af dessa lokaler, som vållat uppskof med frågan, och förnämligast vållat, att förslaget ännu icke är fullt utarbetadt.

Angående organisation af en fästningsartilleribataljon å Vaxholm—Oscar-Fredriksborg.
(Forts.)

Herr Rydin: Jag har icke mycket att tillägga i afseende på behöfligheten af det föreliggande anslaget. Den har af Herr Krigsministern blifvit på sådant sätt utvecklade, att till och med den värde talare, som försvarat reservationen, medgaf att anslaget vore nödvändigt.

När det sålunda här är fråga om ett anslag, hvilket enstämmigt anses för nödvändigt, så har jag frågat mig, hvilka skäl som kunna förefinnas för yrkande på afslag derå. Det ena af de skäl, som i detta afseende blifvit anförda, är det, att man ansett, att anslagen på fjerde hufvudtiteln icke borde ökas. Då skulle man hafva kunnat vänta sig, att anslagen på samma hufvudtitel icke heller, enligt Utskottets förslag, bort blifva ökade, men icke förty finner man, att Stats-Utskottet i en punkt ökat anslagen ganska betydligt utöfver hvad Kongl. Maj:t föreslagit nemligen i fråga om dagafflöning åt beväringmanskapet. Jag lemna derhän, huru vida denna ökning varit nödig eller icke, men ett faktum är, att Stats-Utskottet i denna punkt helt och hållet öfvergifvit den princip, som Stats-Utskottets ledamöter af denna Kammare sjelfve uttalat såsom den för dem bestämmande, nemligen att icke öka anslagen på denna hufvudtitel. Sålunda gäller icke detta skäl. Det andra skälet har varit, att man ansett sig icke böra bevilja något till den här ifrågasatta organisationen förr än i sammanhang med hela stamtruppens omorganisation. Men huru har det förhållit sig med frågan om stamtruppens organisation. Kongl. Maj:ts tid efter annan härom framlagda förslag hafva antingen blifvit förkastade eller också maltraherade, att de blifvit för Kongl. Maj:t oantagliga. Under sådana förhållanden återstår uppenbarligen endast att beträda de partiella reformernas väg. Då här är fråga om en partiel reform, och då något mera genomgripande organisationsförslag för närvarande icke kan vara att förvänta, så anser jag för min del, att vi, med bifall till det nu väckta partiella förslaget, böra fortgå på de partiella re-

Angående
organisation
af en fäst-
ningsartilleri-
bataljon å
Vaxholm—
Oscar-Fre-
driksborg.
(Forts.)

formernas väg, till dess vi hunnit växa in i en ny organisation, som sålunda slutligen af sig sjelf kan fullfärdig framträda. Det är ur denna synpunkt jag anser det vara af vigt, att det här af Kongl. Maj:t framlagda och af Stats-Utskottet tillstyrkta förslaget vinner Riksdagens bifall. Dessutom ber jag att få fästa uppmärksamheten uppå, att organisationen af detta manskap skulle ske efter samma grunder, som redan blifvit af Riksdagen antagna och äfven redan tillämpats vid de värfvade regementena. I afseende å specialvapnen har man städse förfäktat den åsigt, att det vore ett särskildt förhållande med dem, och således berör det föreliggande förslaget icke heller arméorganisationen i sin helhet. Under föregående dagars viktiga debatt var den ena delen af Kammaren för ett förslag, som syntes den utgöra ett medel att grundlägga och befästa vår ekonomiska sjelfständighet, hvaremot den andra delen af Kammaren ansåg sig, då regeringen motsatte sig förslaget, böra understödja regeringen i detta afseende. Jag hade trott, att i denna fråga de olika meningarne -- deras, som vilja betrygga den ekonomiska, och deras, som vilja betrygga den politiska sjelfständigheten -- borde kunna enas och gifva regeringen ett förtroendevotum genom att bevilja det förevarande anslaget.

Herr Danielson: Den siste talaren talade om partiella reformer och förbättringar. Jag vill fästa Kammarens uppmärksamhet på, att vi i någon mån sökt afhjelpa de olägenheter, som skulle uppstått i afseende på fästningsartilleriet, då Kongl. Maj:t i somras skickade trupper till Gotland, och Karlsborg, som det uppgifves, alldeles blottades på trupper. Kongl. Maj:t har, som Herrarne torde hafva sig bekant, nemligen begärt, att stamtrupperna på Gotland skulle förökas, och detta har Stats-Utskottet tillstyrkt. Således blir der en förbättring i artilleristyrkan, och antager jag, som jag förut äfven nämnt, att komme Kongl. Maj:t med förslag, som vore begränsade inom redan under hufvudtiteln utgående anslag, tror jag Riksdagen skall lemna sitt bifall dertill. Derpå hafva vi ett tydligt exempel i frågan om veterinärstaten, som nu blifvit mera effektiv och nyttig. Men att gång på gång öka anslagen och gifva förhoppning om ännu mera i framtiden, det anser jag för min del vara vanskligt.

Herr Andersson i Plöninge: Jag begärde ordet endast för att komma i tillfälle att yrka afslag på Stats-Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Gustafsson: Jag är fullkomligt af Herr Krigsministerns åsigt, att denna fråga är för landet af största vigt, men jag kan dock icke dela hans åsigt om nödvändigheten att nu för tredje gången ställa denna sak under Riksdagens pröfning. Herr Krigsministern sade, att han skulle ådragit sig ett svårt ansvar, om han nu

icke framlagt förslaget, men detta ansvar har ju representationen tagit på sig, då den två gånger afslagit detsamma. Herr Krigsministern går enligt mitt förmenande till en annan ytterlighet än marskalk Leboeuf, som under Napoléon III yttrade, att det icke fattades en knapp i någon damask i hela franska armén, då Herr Krigsministern finner, att hos oss fattas allt eller allt för mycket. Ty hos oss fattas verkligen icke så mycket som man vill påskina. I Kongl. propositionen säges, »att rätta handhafvandet af en dyrbar fästningsartilleriemateriel, med ammunition och utredning, kräfver studier och erfarenhet af annan art än som kunna förväntas hos ett från fältartilleriet beordradt tillfälligt befäl.»

Ja detta är mycket riktigt, men hvarför då icke stanna vid befålet, då studier för manskapet helt visst icke äro så nödvändiga. Jag är i likhet med Herr Krigsministern förvissad om behovet af studier för befålet. Jag har sjelf bott i närheten af fästningen och samtalat med officerare samt kommit till den öfvertygelse, att det fordras långa och svåra studier för att handhafva denna materiel, och jag har sett, med hvilken ifver officerarne egna sig deråt. Men detta gäller blott för befålet, icke för manskapet. Om således här endast föreslagits anslag för befålet och icke till en ny trupp, så hade saken möjligen mottagits annorlunda. Herr Krigsministern har ju medgifvit, att denna materiel kan handhafvas af andra trupper än som uteslutande äro för ändamålet afsedda. Herr Danielson föreslog också att taga några kompanier af våra garnisonerade regementen och inöfva dem till reservtrupper, som vid behof kunna användas vid fästningen.

Det har äfven framhållits för bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna punkt ett annat skäl, som enligt mitt förmenande är synnerligen svagt. Der står nemligen i den Kongl. propositionen, att, när man sistlidne sommar tog de der trupperna från Karlsborg och förde dem till Gotland, så fans det icke tillräckligt med trupper kvar på Karlsborg. Ja, detta kan nog vara sant, men hade dessa trupper icke blifvit förda till Gotland, så hade ingen brist uppstått vid Karlsborg. Och detta öfverförande af trupper till Gotland var en svaghet, ty de försvarsåtgärder, som der vidtogos, voro sannerligen icke till någon nytta.

Herr Krigsministern beskref nyss Vaxholms fästning och sade, att omständigheterna ovilkorligen framtvinga nya batterier. Ja, det må så vara, men jag tror, att de också framtvingas af något annat. Om man skickar en fortifikationsgeneral eller annan officer dit och säger åt honom, att han får befästa så mycket han anser nödvändigt, så är jag öfvertygad om, att han till sist skall befästa hvarenda klippa. Har han väl befäst en, så skall han sedan befästa den närmast intill liggande för att derigenom försvara den först befästade, och på det sättet skall han fortsätta, tills han slutligen fått ett batteri på hvarenda klippa ända ut i de yttersta skären.

Herr Rydin säger, att Riksdagen bör vara med om att på de

*Angående
organisation
af en fäst-
ningsartilleri-
bataljon å
Vaxholm—
Oscar-Fre-
driksborg.
(Forts.)*

*Angående
organisation
af en fäst-
ningsartilleri-
bataljon å
Vachholm—
Oscar-Fre-
driksborg.
(Forts.)*

partiella reformernas väg förbättra vårt försvarsväsende. Ja, mine Herrar, vi hafva nu i 70 år gått på de partiella reformernas väg, men har man det oaktadt någonsin hört sägas: nu är vårt försvar i ett tillfredsställande skick, nu är det bra. Nej, det har ständigt varit lika illa för det. Således måste den vägen ej vara den rätta. Kunde vi få ett fullständigt förslag, inpassadt i budgetens nuvarande kostnader, och hvari inskränkningar blifvit gjorda, der så befunnits möjligt, och utvidgningar, der sådana äro absolut nödvändiga, då skulle säkert dermed mera vinnas; men partiella reformer som icke gagna till något, tror jag vi böra akta oss för.

Jag har allt för mycket sett, huru våra redan befintliga garnisonstrupper uppfostras och huru de uppföra sig, för att vilja vara med om uppsättandet af några nya sådana trupper. Man säger att de numera få en god uppfostran i kasernerna. Jag har deremot tyckt mig finna, att det icke gått framåt med deras uppfostran, och såsom stöd för denna min uppfattning vill jag nämna, att då under år 1885 81 man af Stockholms garnison blefvo dömda för brott och 43 skickades till disciplinkompaniet, var antalet för brott dömda och bortskänkta år 1884 endast respektive 76 och 32. Vi kunna häraf se att kasernlifvet försämrar men icke förbättrar manskapet.

Jag kan således icke vara med om att bevilja något anslag till uppsättande af nya garnisonstrupper, utan får därför instämma i reservanternas uttalade åsikter och yrka afslag på Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Carl Ifvarsson: Då en af Stats-Utskottets ledamöter, reservant liksom jag, redan uppträdt till försvar för reservanternas hemställan i denna punkt, kunde jag gerna tiga stilla och således icke deltaga i diskussionen. Men då jag hörde en talare yttra sig i det syfte, att han ville föra frågan in på det politiska området, ansåg jag mig pligtig att säga min mening derom.

Min åsigt är egentligen, att man i frågor rörande vare sig land- eller sjöförsvaret icke får hänföra de herrar statsråd, till hvilkas departement sådana frågor höra, till politiske män. Jag anser nemligen, att de egentligen äro att betrakta såsom fackmän, hvilka hafva andra bakom sig, och att de derfor anse sig skyldige hvar och en inom sitt fack att framlägga förslag till sådana förbättringar, som från den sidan kunna vara önskvärda. De tänka kanske mindre på och hafva måhända icke heller alltid reda på ställningen i landet. Men om de göra sin skyldighet på detta sätt, så är det enligt mitt förmenande Riksdagens pligt att taga hänsyn till den ekonomiska ställningen i landet, och se till huru långt man kan våga gå i beviljandet af anslag; detta utan afseende på den högre politiken. Jag har aldrig förnummit, att det funnits någon skilnad mellan krigs- och sjöministerns ställning i det fallet. Den har varit ungefär densamma hela vägen igenom, och detta har sannolikt sin orsak i den omständigheten jag nyss nämnde. Jag tror, att det icke för

oss finnes något skäl att hädanefter handla annorlunda. Vi böra därför utan afseende på, huru vida vi i öfrigt gilla regeringens åtgöranden eller ej, handla fullt sjelfständigt i detta hänseende.

Jag har velat uttala detta, på det ingen må tro, att vi reserverar sett frågan från någon politisk synpunkt. Enligt mitt förmenande böra, såsom jag redan sagt, frågor rörande vårt försvarsväsende icke heller ses från den sidan.

Emellertid förenar jag mig med dem, som yrkat rent afslag å denna punkt.

I detta yttrande instämde Herrar *Magnus Jonsson, Andersson* i Lyckorna *Börjesson, Folke Andersson* och *Truedsson*.

Herr Toll: Med afseende så väl på hufvudstadens öppna läge i händelse af fiendtligt anfall som ock på nödvändigheten att kunna vårda och handhafva den dyrbara materiel som redan finnes, har jag röstat för bifall till den föregående punkten om anslag till artilleriskjutskolor, och af samma anledning förenar jag mig med dem, som yrkat bifall till Utskottets förslag i den nu föredragna punkten.

Herr Frih. Stackelberg: Jag skall icke till besvarande upptaga flere än en af de anmärkningar, som nyss gjordes af en talare på stockholmsbänken, nemligen den, att, om det vore fråga om att med detta anslag öfva befälet, vore det en annan sak, och att manskapet icke behöfde någon öfning. Som Herrarne veta, är det dock icke generalen ensam, som vinner slaget; derföre är det fullt ut lika nödvändigt att öfva manskapet som befälet i kanonernas bruk.

Herr *Ahlström* instämde med Frih. Stackelberg.

Herr Hedin: Det är med mycket stor ledsnad som jag funnit, att jag i år befinner mig på en annan ståndpunkt än den, der jag för 10 månader sedan sammanträffade med min ärade vän, representanten på ölandsbänken; och det är för sakens skull icke hugnerikt för mig, att den omständigheten, att vi äro skilda åt, icke beror derpå, att jag förflyttat mig från min ståndpunkt. Det hade varit vigtigare i betraktande af den position, han och jag intaga i Kammaren, om han stode qvar, och mera betydelselöst, om jag gått åt annat håll. Han säger i sin reservation och har upprepat det under ett par af sina anföranden i dag, att, såsom skäl mot bifall till Kongl. Maj:ts förslag eller till och med till den del af Kongl. Maj:ts förslag, som vunnit understöd af Stats-Utskottets majoritet, den omständigheten är afgörande, att man, då anslagen under fjerde hufvudtiteln redan vuxit till betydlig höjd, icke bör öfverskrida det nuvarande slutbeloppet med mindre detta sker i sammanhang med en fullständig ombildning af hela vårt härväsende. Detta skäl kan till nöd låta höra sig i deras mun, som trots halftannat årti-

Angående organisation af en fästningsartilleribataljon å Vaxholm—Oscar-Fredriksborg.
(Forts.)

*Angående
organisation
af en fäst-
ningsartilleri-
bataljon å
Fazholm—
Oscar-Fre-
driksborg.
(Forts.)*

ondes erfarenhet om vanskligheten, för att icke säga omöjligheten, af att på en gång, i ett enda slag fullständigt lösa de kombinerade försvars- och skattefrågorna, dock stå kvar på den gamla ståndpunkten: allt eller intet. Men skälet är, om jag får använda min gamle väns egna ord i reservationen, blindrigast sagdt övontadt», då det kommer från en statsutskottsledamot, som i fjor var med om att beträda de partiella, successiva reformernas väg, och som då här i Kammaren både uttalade den öfvertygelsen, att man då tog ett betydelsefullt steg i den rätta riktningen, och sina förhoppningar att vi på den vägen skulle komma fram till det mål, vi så länge eftersträfvat.

Han har vidare sagt, att man förut, åren 1884 och 1885, gifvit skäl för afslag af samma hemställan, som nu kommit från Kongl. Maj:t. År 1884 svarade Riksdagen i sin skrifvelse till Kongl. Maj:t, att den icke hade bifallit Kongl. Maj:ts framställning, men anförde därför platt icke något skäl, och år 1885 talade den icke om något annat än att slutsumman på fjerde hufvudtiteln redan hunnit nå en så betydlig höjd. Nej, jag misstager mig, det var icke Riksdagen som anförde detta skäl; år 1885 likasom 1884 anmälde Riksdagen i sin skrifvelse blott att den afslagit den Kongl. propositionen. Men om jag går till Stats-Utskottets utlåtande för att der finna, hvilka skäl mähända bestämt Riksdagens uppfattning, så lyda de 1884, att något giltigt skäl af Kongl. Maj:t icke blifvit förebragt, och 1885 upprepas detta med tillägg, att anslagen vuxit till en så betydlig höjd. På detta blir man sannerligen icke klok; det utreder ingenting i sjelfva saken. När talaren här vidare säger, att dessa skäl, som skulle blifvit anförda 1884 och 1885, ännu ega hela sin betydelse isynnerhet med afseende å stamtrupper, vet jag icke hvad han menar. Mig synes, att krigsministern vid den ifrågasatta organisationen har följdriktigt, till och med i större utsträckning än jag väntat, velat tillämpa just de nya principer för stamtrupperns anskaffande, som vi — åtminstone de flesta af oss — varit ense om att önska, och som flertalet i denna Kammare en gång velat lägga till grund för hela försvarsorganisationen, förutsatt att äfven utom specialvapnen en stamtrupp skall finnas. Krigsministern säger, att manskapet för fästnings- och positionsartilleriet skulle antagas genom frivilligt anskaffande och utbildas först i en ettårig rekrytskola och derefter i konstapelsskola, hvarefter de, med hvilka aftal gjordes om förlängd rekapitulation, endast skulle inkallas till en månads repetitionsöfningar om året. Detta är ju allt hvad vi i den vägen kunna önska.

När slutligen reservanten erinrar derom, att i år högst betydliga belopp måste beviljas för tillämpningen af den nya värnpligtslagen, vill jag erinra, att om det skälet skall gälla i år, lärer det tyvärr förmodligen hvarje följande år kunna göras gällande mot beviljande af detta anslag. Ty de kostnader värnpligtslagen föranleder, äro ju icke af extra eller tillfällig natur.

Han har också sagt, att man måste taga hänsyn till den tryckta ekonomiska ställningen i landet. Men Kongl. Maj:t har icke ifrågasatt några nya skatter. Tvärt om är förhållandet sådant, att statsverkets blomstrande tillstånd skulle kunna lemna tillfälle till skattnedsättningar. Denna omständighet i förening med den tryckta ekonomiska ställningen utgör alldeles icke ett motiv för afslag å en sådan organisation som den ifrågasatta, om den befinner sig nödig, men väl ett mycket kraftigt motiv mot påläggande af tullbeskattning på spanmål.

Angående organisation af en fästningsartilleribataljon å Vaxholm—Oscar-Fredriksborg.
(Forts.)

En talare har här åberopat som skäl mot bifall till Kongl. Maj:ts förslag den oro, som skulle uppkomma i landet och som skulle möta, såsom hans ord föllo sig, beviljandet af de stora, ifrågasatta anslagen. Ja, oron i landet får en representant finna sig i att möta, när han handlat så som han ansett vara riktigt. Det är väl för öfrigt en representants pligt att icke vika tillbaka för ogrundade föreställningar, utan söka upplysa sina valmän och vederlägga dessa föreställningar. Och för öfrigt, om vi försumma att fylla äfven de nödvändigaste luckorna i vårt försvarsverk, kan oron i landet af annan anledning en gång blifva värre.

Jag skall också anhålla, med anledning af en ärad kamrats på stockholmsbänken obenägenhet mot att vidare öka antalet af garnisonerade trupper, att få särskildt erinra om hvad jag nyss anfört, nemligen att krigsministern sökt inskränka tjenstetiden för den ifrågasatta truppen till hvad jag förmodar man erkänner vara den minsta möjliga, att han har accepterat en princip, som länge och väl af fackmän och lekmän förfäktats och som man på de senare åren börjat tillämpa äfven på redan befintliga garnisonerade trupper. Det är icke under den tid, då det värfvade manskapet är sysselsatt, strängt upptaget från morgon till qväll af sina tjensteöfningar, som de komma in i supiga vanor, utan sedermera, när yrkesutbildningen är afslutad och de såsom här kanske mer än lämpligt varit förhållandet, användas till handräckningsgöromål och dylikt. Den ärade talaren yttrade vidare, att han hyste farhåga för att, om man låte fortifikationsofficerare bestämma om anläggande af fästningar eller befästningar, det icke kulle finnas någon gräns för hvad de kunde finna önskligt och lämpligt att företaga. Det förhåller sig dock så, att det icke är fortifikationsofficerarne som uppgöra landets försvarsplan. Försvarsplanen är *en*, den är en helhet, och det är strategien som bestämmer den. Fortifikationsofficerarne afgöra icke huru många och hvilka befästningar skola finnas; deras åliggande är att utföra hvad försvarsplanen påkallar, och vid dess uppgörande hafva de icke det afgörande ordet.

Det lär väl vara bekant, att man i våra dagar, efter att hafva i grund ombildat det gamla från förra seklet ärfda befästningsväsendet, tillmäter det fasta försvaret en synnerligen stor betydelse. Äfven smärre länder, som Holland och Belgien, hafva på det fasta försvaret nedlagt stora kostnader; enligt uppgifter, som jag anser

*Angående
organisation
af en fäst-
ningsartilleri-
bataljon å
Vaxholm—
Oscar-Fre-
driksborg.
(Forts.)*

vara fullt tillförlitliga, har Holland under åren 1875 till 1882 på det fasta försvaret nedlagt i medeltal årligen 4 millioner, och Belgien har under tio års tid på fästningsförsvaret nedlagt omkring fyra gånger större kostnader årligen än svenska riksdagen årligen anvisat för nämnda ändamål under de sista tio åren. Det lär också vara klart, att det fasta försvaret måste hafva en synnerligt stor betydelse för vårt land, desto större ju mera försvarsorganisationen i sin helhet är svag med sin icke talrika och redan från mobiliseringens början sjunkande stamtrupp och sin otillräckligt öfvade beväring. Vi veta, att fackmän hafva uttalat den mening, att för ett försvarskrig i Sverige två operations- eller lägerfästningar, den ena vid Qvicksund och den andra i trakten af Hallsberg eller Pålsboda skulle kunna få en kanske afgörande betydelse för försvarets utgång. Men när man får höra talas om kostnaderna, som för hvardera färdig och bestyckad beräknas till omkring 20 millioner, och när man har i minne historien om Karlsborg, då tvingas man lätt på den tanken, att denna befästningsplan är mer än oviss. Det var i berättelsen till 1823 års riksdag om hvad i rikets styrelse sig tilldragit, som Kongl. Maj:t underrättade riksdagen, att han, som funnit nödigt, att upprätta ett försvarssystem i det inre af riket, i sådant ändamål beslutit anlägga en fästning till hufvuddepot för arméns materiel vid Vannäs, och att man då hade i 4 år arbetat på denna anläggning. Det är således nu på 67:de året som vi bygga på Karlsborg, och af de föreliggande handlingarna kan enhvar inhemta, att det ännu erfordras utöfver de 8 millioner, som hittills torde vara använda, ännu 1,800,000 kronor för att bringa fästningen till den grad af försvarbarhet, att den åtminstone är skyddad mot en öfverrumpling, hvartill komma kostnaderna för de af alla fackmän för nödiga ansedda detacherade forter, utan hvilka den icke kan försvaras mot ett någorlunda allvarsamt anfall. Under sådana förhållanden kan man icke komma till något annat resultat än att i vårt land positionsförsvaret måste i betydlig mån ersätta fästningar och få en stor betydelse i ett försvarskrig. Nu har Riksdagen under en följd af år beviljat anslag till positionsartillerimateriel. Om två år skulle denna materiel enligt 1876 års plan blifva fullt färdig. Men för skötande af denna materiel finnes, på sätt en fackman nyligen offentligt yttrat, i den svenska hären hvarken befäl eller manskap, hvarförutom den dyrbara materielen blir i farans stund värdelös. Liknande är förhållandet med fästningsartilleriet. Krigsministern har i sitt yttrande till statsrådsprotokollet alldeles oförbehållsamt blottat tillståndet, då han erinrat om effekten af en förflyttning af 100 man från Karlsborg till Gotland, och han tillägger, att, om det blifvit nödvändigt att försätta befästningarna i Stockholms skärgård i krigsberedskap, det der befintliga manskap icke skulle hafva varit kvantitatift tillräckligt och, man gör dem väl ingen orätt genom att tillägga, icke heller kvalitativt dugligt. Redan 1878 års förslag, som utgick från majoriteten i denna Kammare, förutsatte

fästningsartilleriets ökande med såsom jag tror 8 kompanier, men dessa förenades med fältartilleriet. Denna förening af fästnings- och fältartilleriet förkastades uttryckligen och eftertryckligen af den stora landtförsvarskomitén, som derutinnan var fullkomligt ense med Kongl. Maj:t uti hans framställning till 1879 års riksdag. Den stora landtförsvarskomitén återopade den erfarenhet, som det senaste kriget, det emellan Turkiet och Ryssland, lemnat om positionsförsvarets stora betydelse. Då hade ju också hela Europa, för att icke säga hela världen, med beundran och förundran följt den, jag tror i fem månader fortsatta kampen om Plewna. I sjelfva organisationsfrågan var den stora landtförsvarskomitén fullt enig. Endast deri förekom någon skiljaktighet, att några reservanter ville, naturligtvis af kostnadsskäl, nedsätta antalet af fästnings- och positions-artilleri-kompanierna sammanräknade från 12 till 10. Huru kan det då vara möjligt att återropa och vidhålla hvad Stats-Utskottet 1884 yttrade, att skäl icke finnes förebragta för nödvändigheten af den föreslagna organisationen? Jag skall således, Herr Talman, anhålla, att Kamraren tackes bifalla den del af Kongl. Maj:ts förslag, som fått understöd af Stats-Utskottets majoritet.

Kanske, eftersom två talare hafva berört den parlamentarisk-politiska situationen, att det, Herr Talman, må tillåtas äfven mig att för ett ögonblick göra en skenbar afvikelse från ämnet — dock för att återkomma till detsamma. Icke vet jag, Herr Talman, om man här i Riksdagen eller inom landet för öfrigt gör anspråk på att hafva hvad som vanligen kallas en parlamentarisk styrelse, men deremot vet jag med säkerhet något annat, ty det har jag inhemtat genom historiens studium, att af exempel på god parlamentarism är tillgången ringare än af exempel på den dåliga. Till den senares väsentliga kännemärken hör, enligt historiens vittnesbörd den hastiga, jag vill nästan säga hungriga, förbrukningen af ministrar och ministärer, och det just icke af de mindre betydande och mindre dugande — det har visat sig i andra länder, att dessa senare ofta varit i besittning af den gåfvan att haka sig fast vid en plats, der just ingen önskade se dem, och dit man knappt vet, huru de anländt — utan tvärtom just af dem, som visat sig bäst fatta landets kraf och bäst vara i stånd, på förmågans och viljans vägnar, att göra en kraftig insats i utvecklingen.

Nåväl, jag vet icke, om vi kunna sägas hafva en i strängt teknisk mening parlamentarisk ministère, men det vet jag, att vi hafva en ministère, hvilkens ledande män visat vilja att arbeta i samklang med nationens önskningsar, med Riksdagens vilja och samtidens behof. Och det vet jag också, att på sitt område Herr Krigsministern bär framstegets fana i sin hand. Jag vet hvad vi hafva, men icke hvad vi kunna få. Det vill säga, att det senare vet jag endast af ryktena för dagen, hvilka i en stundom skämtsam form äro allvarsamma nog.

Jag har också iakttagit någonting annat; och jag ber att få

Angående organisation af en fästningsartilleri-bataljon å Vaxholm—Oscar-Fredriksborg.
(Forts.)

Angående
organisation
af en fäst-
ningsartilleri-
bataljon å
Vaxholm—
Oscar-Fre-
driksborg.
(Forts.)

underställa Eder pröfning, Herr Talman, huru vida min iakttagelse varit riktig eller icke. Jag har af flera tecken sport, att vi redan känna de första påtryckningarne af en så kallad europeisk nödvändighet. Utaf erfarenhet veta vi äfven här i landet hvad den nattmaran är för slag. En politisk reaktion stormar fram öfver Europa. En optimistisk sinnad vän till mig — han sitter någonstades i denna Kammare — frågade mig visserligen för några dagar sedan, hvad reaktionen skulle hafva att göra här, och om det vore möjligt, att den skulle kunna nå vårt land. Dertill svarar jag: hvad hade den här att göra och huru kom den hit under Oscar I regering efter 1848 års händelser, en svensk reaktion, hvars minnesvärdaste uppenbarelse, bland så många andra, var förslaget om upphäfvande af tryckfrihetsförordningens egenskap af grundlag, en reaktion, som kom ena dagen med sunnanvind och den andra dagen med östervågor, en reaktion, som under första åren af 1850-talet rufvade öfver hela Skandinavien, en reaktion från hvilken först Krimkriget befriade det då nästan halfqväfdä Europa? Den kunde komma hit då, den kan komma hit äfven nu; och jag undrar, huru många äro nog känslöslösa att icke hafva känt något slag af den ufvens vingar. Blicka vi österut, så finna vi, att Finlands politiska himmel sedan ett fjerdedels århundrade aldrig varit så tungt molnhöljd som nu. Se vi vesterut, så frågas, hvem skulle kunnat förutse ännu för endast kort tid sedan, hvem skulle kunnat hålla för rimligt och tänkbart, att Fredrik VII:s graf i denna stund skulle finnas höljd af den danska grundlagens trasor? Öresund är ett smalt vatten och Bottenhafvet är icke bredt.

Jag skall, Herr Talman, för sakens skull rösta för Utskottets hemställan. Äfven om jag hyste den åsigten, att denna i sig sjelf en gång nödvändiga sak nu kunde utan våda anstå, skulle jag likväl nu afgifva min röst för Stats-Utskottets förslag. Krigsministern, när han gjort sin pligt, kan undvara ett förtroendevotum. Men landet kan icke undvara hvad han begärt, och vi — jag är icke ensam om den mening jag nu uttalar — vi kunna icke i detta ögonblick undvara honom.

Herr Danielson: Af hvad den siste ärade talaren anförde vill jag besvara endast hvad som rigtades mot mig, eller påståendet att jag i fjol varit med om ett förslag i betydelsefull rigtning och åt rätta hållet som han sade. Ja, jag var med om det, men endast under den förutsättningen, att något vidare utbildande af härens stamtrupper icke skulle ske annat än i sammanhang med den indelta arméns ordnande, så att indelningsverket kom att försvinna. Det var emot den gamla orättvisan af indelningsverket, det steg i den betydelsefulla rigtningen, jag var med om. Jag var äfven med om, att den värfvade armén skulle få rekryteras på det sätt Riksdagen slutligen beslöt; men, märk väl, det är en väsentlig skilnad mellan det förslaget och det nu föreliggande. Så länge en del af landets innebyg-

gare skola bära den väsentliga bördan af försvaret, är det icke rätt att tala så som den ärade talaren gjorde. Hvarför har man icke slagit in på en annan rigtning för att hjälpa saken. För några år sedan var ju fråga om att uppsätta den så kallade adelsfanan och det kunde måhända ännu vara ett sätt för nu föreliggande frågas afhjelpande. Det var en besynnerlig sak, som talaren ville bevisa, nemligen att det här icke vore fråga om nya skatter, då vår statskassa befunde sig i en lycklig ställning. Jag frågar talaren, när han kan visa att en utgift ej måste fyllas af inkomst eller skatt, ty statens inkomster bestå ju hufvudsakligen af skatter, och han som jag har nog den erfarenheten, att har ett anslag på fjerde hufvudtiteln uppkommit som ordinarie anslag, så är det så godt som omöjligt att få det minskadt. Jag skall icke vidare uppehålla Herrarnes tid. Jag vill endast nämna att hvad Herr Hedin anförde såsom sin åsigt att jag genom hvad jag uttalat i denna fråga i år mot mitt uttalande i härordningsfrågan i fjol skolat gått från honom, få svara, att jag anser att det är han, som gått ifrån mig; men jag vill tillägga att jag skall icke bemöda mig om att gå fatt honom.

Angående organisation af en fästningsartilleribataljon å Vaxholm—Oscar-Fredriksborg.
(Forts.)

Herr vice Talmannen Larsson: Jag hade icke ämnat att uppträda i denna fråga, sedan två af mina kamrater i Utskottet redan haft ordet och sagt hvad jag ville säga och åtskilligt derutöfver. Men frågan har tagit sådana dimensioner, att jag icke anser mig kunna låta kamraterna stå ensamma.

Det är förunderligt, att, om man har till afgörande hvilken liten fråga som helst, så synes man här i Kammaren hafva benägenhet för att göra den till en fråga af stor politisk betydelse. Härondagen hörde man talas om att »skator skratta», nu hafva vi fått höra om »ufvar», »maror» och om störtande af ministären. Jag vågar försäkra, att, enligt min uppfattning, deras antal skall snart vara räknadt, som i denna Kammare önska en ministerkris. Vi, som icke göra i den högre politiken, taga hvarje sak för sig och sådan som den är. Och om vi anse, att ett förslag ifrån regeringen är godt, så understödja vi det. Men om vi icke kunna understödja, så motarbeta vi detsamma, och detta göra vi utan någon tanke på att störta ministärer eller åstadkomma politiska förändringar. Det är visserligen intressant, att någon gång höra tal hållas i den högre politiken; men jag koppas att de ej måtte komma på allt för ofta, ty då skulle de komma att allt för mycket inkräkta på Kammarens tid.

Hvad sjelfva saken beträffar, skall jag lätt trösta mig, om Utskottets förslag går igenom, efter som jag, som sagdt, icke anser frågan vara så stor, som man velat göra densamma. Jag var i Utskottet tveksam, om jag skulle vara med om förslaget eller mot detsamma. Då jag beslöt mig för att vara med om afslag, så var det under den förutsättningen, att man ej borde inlåta sig på byg-

Angående organisation af en fästningsartilleribataljon å Vaxholm—Oscar-Fredriksborg.
(Forts.)

gande af nya fästningsverk, då nemligen angående denna sak förelåg ett alldeles nytt förslag. Ty skall man bygga nya fästningsverk, så får man tänka på att anskaffa mera folk och mera materialier.

Jag förundrar mig icke öfver krigsministern, som kommit till Riksdagen med ett dylikt förslag. Om ett krig utbröte, skulle vi erfarä, att mycket i vårt försvarsväsende brister, och krigsstyrelsen skulle då i första rummet blifva tagen för hufvudet. Om krigsministerns förslag sålunda icke bifalles, så är det Riksdagen som bär ansvaret för följderna. Men detta kan icke fattas som ett mistroende mot krigsstyrelsen. Ty man kan från olika håll vara af olika tankar, och skulle man icke få hafva olika tankar, så vore Riksdagen helt och hållet öfverflödig. Jag är viss om att, om Riksdagen nu afslår hvad Kongl. Maj:t i förevarande hänseende begärt, så kan detta icke från regeringens synpunkt uppfattas så, som att Riksdagen icke vill försvara landet, utan som en olika uppfattning om vigten af denna sak. Man hade vunnit någon erfarenhet i dessa ämnen med anledning af de rustningar, som senast pågått på Gotland. Häräf kom det sig, att jag hyste någon tvekan innan jag bestämde mig, huru jag skulle rösta. Men då två föregående Riksdagar afslagit denna framställning, och då jag icke gerna ville öka på utgifterna under fjerde hufvudtiteln, ehuru jag gerna ville vara med om förändringar af redan befintliga anslag å denna titel, så reserverade jag mig mot Utskottets förslag; och af samma skäl kommer jag nu att rösta för reservanternas förslag.

Herr Hedin: Herr Talman! Det är minst 3 talare, som under de sistförflutna dagarne vidrört högpolitiska ting. — Jag svarar endast för mig.

Om, Herr Talman, en utredning skulle anställas, huru vida jag under min riksdagstid med onödigt talande mera upptagit Kammarens tid än den siste ärade talaren, så skulle jag med största nöje och förtröstan underkasta mig en sådan undersökning, och inställa mig för, — såsom jag antar det blefve — en kompromissrätt, som skulle döma i saken.

Jag vill tillägga med afseende å det ordet, att Riksdagen tager ansvaret på sig, om den afslår hvad krigsministern sagt vara nödvändigt för afhjelpande af de största bristerna i försvarsväsendet, att, med all respekt för allas känsla af ansvar, ansvaret här i Kamraren är kollektivt och fördeladt på 200 voteringslappar. Men detta, på en sådan mängd fördelade, att säga anonyma ansvar, kännes icke alltid så lifligt som det, hvilket hvilar på den som är utsatt för allas blickar och svarar för en stor förvaltningsgren.

Herr Wieselgren: Rättvisan må tvinga oss att erkänna befohgenheten af ett yttrande, som en ärad talare här i närheten nyss fälde, då han nemligen sade, att det icke varit politiska skäl, som

vållat reservanternas votum i denna fråga. Det är också min öfvertygelse. Majoriteten i denna Kammare har under en längre följd af år ådagalagt, att den vid behandlingen af fjerde hufvudtiteln företrädesvis ledes af den politik, som heter sparsamhet, och man torde böra medgifva, att den användt samma politik mot alla krigsministrar. Vi böra derföre med allt skäl taga för god den förklaring, som åtskilliga af majoritetens ledande män afgifvit, eller att yrkandet om afslag å hvad Kongl. Maj:t i denna punkt hemställt, icke härleder sig från något politiskt misstroende mot nu varande regering. För min del åtminstone bestrider jag icke denna uppfattning. Men å andra sidan måste jag säga att trots det att majoriteten likasom ock minoriteten i Kammaren har skyldighet att taga den största hänsyn till det slags politik, som jag nyss betecknade såsom sparsamhetens, det likväl finnes tillfällen då denna politik bör vika. Och ett sådant tillfälle anser jag nu vara för handen.

Långt ifrån att jag anser regeringens position hafva blifvit svagare, derigenom att hon ett par gånger fått afslag på det anslagskraf, som nu föreligger, tror jag, att den just derigenom bör tilltvinga sig mera afseende. Jag är ju icke fackman och kan således icke tillmäta mig den objektiva uppfattning i dessa stycken, som jag gerna skulle önska ega, men jag måste dock säga att dessa upprepade anslagskraf på mig hafva gjort det intryck, att här föreligger en fråga af *stor vikt*. Jag tror derföre ock att jag icke bör af sparsamhetshänsyn afslå utan af allmänt fosterländska skäl bifalla föreliggande förslag. Skulle icke sparsamheten kunna litet jemka med sig i detta fall — isynnerhet sedan Kammaren hört det upplysande anförande, som från krigsministerns sida i dag stått oss till buds? Herr Talman! Jag åtminstone förenar mig med dem som yrkat bifall till Utskottets förslag.

Öfverläggningen förklarades slutad. Herr Talmannen gaf propositioner, i enlighet med de yrkanden som förekommit, dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på afslag såväl derå som å Kongl. Maj:ts proposition; och förklarade Herr Talmannen sig anse den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, blef en så lydande omröstningsproposition nu uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i sjetten punkten af Utlåtandet N:o 8,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammaren afslagit hvad så väl Kongl. Maj:t som Utskottet i förevarande afseende föreslagit.

Angående organisation af en fästningsartilleribataljon å Vaxholm—Oscar-Fredriksborg.

(Forts.)

Angående
organisation
af en fäst-
ningsartilleri-
bataljon å
Vaxholm—
Oscar-Fre-
driksborg,
(Forts.)

Omröstningen företogs och utföll med 60 ja mot 138 nej; varande alltså beslut fattadt i öfverensstämmelse med nejpropositionens innehåll.

Punkterna 7 och 8.

Biföllos.

Punkten 9.

Lades till handlingarne.

Punkten 10 mom. a).

Biföllos.

I *mom. b)* hade Utskottet hemställt att, i sammanhang med tillämpning vid Gotlands nationalbeväringens artillericorps' af förändrade grunder för stammanskapats anställning, tjänstgöring och aflöning, denna artillericorps' nummerstyrka må efter hand ökas från 75 till 100 man.

Efter uppläsande häraf anförde:

Angående
ökande af Got-
lands national-
beväringens
Artillericorps'
stamtrupp.

Herr Bokström: I den nu föredragna punkten tillstyrker Kongl. Maj:ts förslag, att Gotlands nationalbeväringens artillericorps' stamtrupp må efter hand ökas från 75 till 100 man; och af det statsverkspropositionen vidfogade statsrådsprotokollet rörande detta ärende framgår, att denna tillökning kan ega rum utan att förändra till ökade kostnader för statsverket. Riksdagen har sålunda här ett anbud på att få landets försvarskrafter ökade, utan någon tillökning i den nuvarande kostnaden, och det ser sålunda ut som om det här vid lag icke vore annat att göra än tacka och taga emot. Jag har dock varit något tveksam i saken, men sedan jag i dessa dagar fått emottaga vissa statistiska data rörande denna stamtrupp, kan någon vidare tveksamhet hos mig icke längre finnas, utan måste jag för min del i denna punkt yrka afslag.

Huru vida den ifrågavarande å Gotland förlagda värfvade stamtruppen skall vara 75 eller 100 man, kan ju vara en ganska underordnad fråga. Men om denna trupp, vare sig den består af 75 eller 100 man, under nuvarande förhållanden *icke kan* fylla det ändamål, som med densamma afses, är det dock bättre att man låter den stanna vid en numerär af 75 än 100 man, äfvensom att en besparing, som kan göras, också göres, till dess en väsentligen bättre valuta kan erhållas för den nya stadigvarande utgift, som Riksdagen genom ett bifall till denna punkt skulle åtaga sig.

Denna stamtrupp kom till Gotland år 1810, och allt sedan dess har det ålegat staden Visby att herbergera den, d. v. s. att enligt inqvarteringsförrådningens föreskrifter hålla den med inqvartering och servis. Hvad det betyder för ett litet samhälle att inom sitt område hålla en garnisonerad värfvad trupp *inqvarterad*, hvilket är

något helt annat än då en trupp är förlagd i en ändamålsenlig kasern, anhåller jag nu att få klargöra för Kammaren genom de statistiska siffror, som jag förut omnämnt. Detta anser jag så mycket nödvändigare, som ett dylikt inqvarteringssystem, som fått i Visby anlitas, dess bättre numera är nästan enastående i hela riket, emedan på de ställen, der stadigvarande garnisoner äro förlagda, statsmakterna, på få undantag när, hafva kommit garnisonsstäderna till hjälp genom att bygga kaserner, på det att truppen må finna omvårdnad och trefnad i sin bostad, hvilket är ett oeftergifligt vilkor för att truppen skall kunna uppfylla sitt ändamål, och för att garnisonsstaden icke skall blifva genom truppens förläggning dit oskäligt betungad.

Jag öfvergår nu till de statistiska siffrorna. Under åren 1877—1885 utgjorde understödstagarne vid fattigvården i Visby i medeltal 401 om året, deraf 55 afskedade artillerister eller medlemmar af deras familjer, d. v. s. 14 procent af hela antalet understödstagare. Vid rådstufvurätten i Visby med en jurisdiktion om 6,500 personer uppgick, enligt dess saköreslängder under åren 1881—1885, antalet för gröfre och ringare brott och förseelser sakfælde personer till 1,010, och af dessa hafva 165 varit artillerister och f. d. artillerister, eller 16 procent. Och då är att komma i håg, att stamtruppen i Visby utgör 75 man. Under åren 1869—1885 hafva 1,626 manliga fångar varit intagna å länsfängelset i Visby, och af dessa hafva 177 varit artillerister eller f. d. artillerister, d. v. s. nära 11 procent, och då är att märka, att hela det invånarantal som levererat dessa 1,626 fångar uppgår till 55,000 personer, under det stamtruppen endast utgör 75 man. Slutligen ännu en uppgift. Under åren 1870—1883 vårdades å kurhuset i Visby 242 manspersoner, hvaraf 101, eller 46 procent, voro i tjänst varande artillerister. Alltså: en stamtrupp å 75 man bidrager till detta patientantal med 46 procent, en befolkning å 55,000 personer med 54 procent.

Det må icke förundra om de förhållanden, som i dessa siffror afspegla sig, i min hemort väckt bekymmer, som än starkare framträdte då nu Kongl. Maj:t föreslagit, att denna stamtrupp skall ytterligare utvecklas, utan att någonting på samma gång göres för att truppen och samhället må kunna förskonas från inqvarterings-systemets förderbringande verkningar. Detta bekymmer för samhället kan må hända äfven gifva Riksdagen något att tänka på, då det nu ifrågasattes en ny stadigvarande utgift för en utveckling med 33 procent af en så beskaffad stamtrupp, som hittills kostat statsverket 30- å 40,000 kronor om året, och då det icke finnes någon rimlig anledning till det autagandet, att den föreslagna tillökningen i truppen skall kunna förändra dess beskaffenhet. Till äfventyrs kan ock det lilla stadssamhälle, som sedan år 1810 fått hålla inqvartering åt denna trupp och som lidit af det elände, som varit dess trogne följeslagare allt sedan, hafva något berättigadt an-

*Angående
ökande af Got-
lands national-
beväringss-
artillericorps'
stamtrupp.*

(Forts.)

*Angående
ökande af Got-
lands national-
bevärings
artillericorps'
stamtrupp.
(Forts.)*

språk på att lika väl som större och rikare stadssamhällen varda befriadt från en så orättvis börda i stället för att få den tillökad. De siffror, som jag tillåtit mig anföra, och som jag kan med utdrag ur officiella handlingar bestyrka, innebära för mig tillräckligt motiv för det afslagsyrkande jag måste göra vid denna punkt. Men jag ber att dertill få foga ännu ett skäl.

Truppen i fråga heter »Gotlands nationalbevärings artillericorps stamtrupp». Denna benämning är dock mycket oegentlig, ty man ser icke, att denna stamtruppen opererar tillsammans med den beväring, för hvilken den skall vara stam, d. v. s. ett stöd och en föresyn. De äro så godt som främmande för hvarandra, och beväring- artilleriet är visserligen icke benäget för en närmare bekantskap. Medgifvas måste, att äfven bland denna stamtrupps gemenskap, och trots de oförmånliga förhållanden, under hvilka den existerar, det likväl funnits och säkerligen äfven nu finnas aktningvärda och bra karlar. Jag har känt flera sådana, hvilka med heder burit sin svärdsmedalj, äfvensom andra, hvilka såsom erkännande af deras långvariga och trogna tjänstgöring vid afskedstagandet fått gratial från Vadstena krigsmanshus. Men detta hindrar dock icke, att procenten af dem, hvilka man icke kunnat räkna in bland denna aktningvärda kategori, är så förfärande hög, att beväringen icke vill tjena i samma led som dessa illa anskrifna stamtruppskarlar. Denna beväringens önskan har åtminstone hittills af militärbefälet blifvit i allmänhet beaktad, och jag åtminstone har aldrig sett en stamtruppskarl instucken i beväringartilleriets led vid andra tillfällen, än då beväringartilleriet under några dagar af årets öfningar begagnat hästar, vid hvilka tillfällen dessa stamtruppskarlar fått vara med i egenskap af så kallade stångkuskar, såsom jag tror rätta benämningen är.

Jag ber äfven få nämna, att det är ett alldeles egendomligt förhållande med det gotländska beväringartilleriet. Denna trupp har alltid varit den gotländska beväringens elitcorps, till hvilken uttagits de ynglingar, hvilka å intelligensens och kroppens vägnar varit mest utvecklade. De sålunda utmärkte ynglingarne hafva ansett detta såsom en heder och hafva i allmänhet med lif och lust skyndat sig till artilleriets öfningar. Många af dem hafva med heder genomgått det artilleriläroverk, som finnes anordnad i Visby, och under de senare åren hafva flere genom krigsstyrelsens bemedling fått genomgå rekrytskola vid Svea artilleriregemente. Sålunda hafva beväringbatterierna under öfning af uteslutande värnpliktigt underbefäl lyckats tillvinna sig synnerligen högt vitsord såväl för den anda, som finnes vid underbefäl och trupp, som för sina öfningar, och jag har hört fackmän derom uttala ganska superlativa ömdömen, hvilket ju kan öfversättas med att dessa batterier med deras nuvarande organisation lemnat ett relativt synnerligen godt resultat af sina öfningar. Om deremot förhållandet nu skulle blifva sådant, att beväringartilleristen skall subordinera under andre konstaplar

från den hittills föga väl anskrifna stamtruppen i Visby, kan man med skäl frukta, att det med en sådan systemförändring åsyftade ändamålet icke skall vinnas, och att den goda anda, som nu är rådande vid beväringartillettiet, snart skall gifva vika för en sämre, så att det icke vidare skall anses såsom en heder att tillhöra denna viktiga del af beväringen.

Det omdöme jag tillåtit mig uttala om den i Visby förlagda värfvade stamtruppen må anses mycket strängt, men jag ber få erinra, att det icke är jag utan det statistiska materiel jag framlagt, som med siffrors vanliga obevekliga stränghet dömt i saken. Jag ber dock få tillägga, att såväl jag sjelf för egen del som de, hvilka bättre än jag förstå detta, äro lifligt öfvertygade derom, att äfven detta stambatteri kan blifva så godt som trots något; men man kan dock icke vänta detta, så länge det icke har en ordentlig kasern till sitt förfogande. Man kan nemligen icke begära, att den värfvade karlen skall trifvas i en bostad, som, om den än uppfyller de anspråk inqvarteringsordningen uppställer, likväl saknar de enklaste och nödvändigaste förutsättningarne för att karlen kunna trifvas hemma. Det är sålunda helt naturligt, att han söker sig förströelser utom hus, för hvilka han så ofta faller offer, och hvarpå vi hafva så bedröfliga och talande exempel generation efter generation. Sättet för denna en trupps inqvartering är också alldeles för dyrbar äfven för staten. Forskar man efter i detaljerna, skall man få alldeles häpnadsväckande siffror på hvad utbildandet af hvarje karl, som icke dukar under för inqvarteringssystemet, kostar statsverket. Hvad Visby stad angår, vill jag dock särskildt betona, att jag icke fäster mig så mycket vid de direkta kostnaderna för inqvarteringen som vid de indirekta och den demoralisation och det elände i många former, som från år 1810 varit och framgent måste blifva en följd af nämnda system. Det är ock för dyrbart, detta system, för sjelfva truppen, emedan manfallet genom detsamma varit och måste blifva allt för stort.

På dessa grunder ber jag att få yrka afslag å Utskottets förslag i denna punkt.

Chefen för Kongl. Landtförsvarsdepartementet Herr Statsrådet Ryding: Den siste talaren erkände sjelf, att det var stränga ord han begagnade, då han skildrade tillståndet hos Gotlands national-beväringartillettiercorps. Jag skall också begagna ordet sträng, men med »allt för» framför, ty hans skildring var utan tvifvel allt för sträng. Hvad först beträffar den föreslagna tillökningen i artillericorpsens nummerstyrka från 75 till 100 man, så vill jag nämna följande.

På Gotland är artilleriet nu så ordnad, att der finnes ett så kalladt stambatteri samt två beväringstatterier. Dessa beväringstatteriers manskap exercera endast sex dagar om året samt deras befäl och underbefäl en något, dock högst obetydligt längre tid.

*Angående
ökande af Got-
lands national-
beväringstillettiercorps'
stamtrupp.
(Forts.)*

Angående
ökande af Got-
lands national-
beväring
artillericorps'
stamtrupp.
(Forts.)

Villigheten må vara huru stor som helst, men med sex dagars öfning om året kunna batterierna *icke* komma i det tillstånd, att deras uppträdande mot fienden kan blifva tillräckligt verksamt. Detta är orsaken till den här föreslagna förändringen. Genom denna skulle det visserligen blifva blott ett stambatteri, men detta batteris manskapsstyrka skulle blifva så mycket större, så att manskap derifrån tillsammans med fördelta stamartillerister, hvilka enligt den nya värnpligtslagen finnas att tillgå, skulle vid en mobilisering kunna bilda goda, fullt utbildade *kadrer* för två batterier, ett linie- och ett reservbatteri, hvarjemte en del stamartillerister skulle kunna kommanderas till de båda fästena, som nu finnas på Gotland å Enholmen och vid Fårösund, samt der tjena till stam åt ett der befintligt, bland beväringen uttaget så kalladt fästningskompani. Det är för att få en sådan stamstyrka till stånd, som man har ökat numerären vid artilleriet. Att stam och beväring exercera tillsammans är ingenting annat än hvad som sker vid alla våra artilleriregementen, der beväring uttages för att vid batteriernas mobilisering tjenstgöra tillsammans med stammen på mindre viktiga platser.

Kammarens ledamöter hafva icke kunnat uidgå att finna, att denna tillökning uti artillericorpsens nummerstyrka är afsedd att ske endast i den mån de nya grunderna för stamtruppens anställning hinna tillämpas. Dessa grunder äro precis desamma som Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t förlidet år begärde, och jag är lifligt öfvertygad att, om dessa grunder riktigt tillämpas, blir den garnisonerade truppens moral betydligt bättre än under nuvarande värfnings- och tjensteförhållanden. Hvad som förstört de garnisonerade soldaterna, hvad som gjort deras anseende så dåligt är, att de flera år efter skolornas afslutande fått drifva på gatorna, och det var detta dåliga anseende, som till stor del vållade motsåndet emot 1883 års härordningsförslag. De nya grunder, enligt hvilka de garnisonerade soldaterna hädanefter skola sysselsättas, äro helt andra. För det första skola de genomgå en ett års rekrytskola och sedan åtta månaders underbefälsskola, och, märk väl, derefter får ingen bibehållas i tjenstgöring, som icke är befordrad till befäl eller skall utbildas till högre befäl. Det är just detta, som kännetecknar det nya systemet, att folket icke får gå och drifva utan sysselsättning, utan får kvarstå i tjenst endast så länge det arbetar, och det vore väl eget, om icke arbetet der såväl som annorstädes skulle vara en god läromästare. Den som, efter att hafva genomgått de nämnda skolorna, vill stå kvar i tjensten, får det endast på det vilkor, att han derjemte har någon borgerlig sysselsättning, och från denna inkallas han sedan årligen till en månads så kallade repetitionsöfningar, å Gotland motsvarande beväringerekryternas 30 dagars öfningstid. Jag kan icke tro, att denna *en* månads tjenstgöring skall kunna för karlen hafva något demoraliserande med sig, och, äfven antaget att så vore fallet, så borde väl de öfriga elfva månadernas sysselsättning i borger-

ligt yrke förmå neutralisera de dåliga följderna af denna enda månad.

Detta är det enda rigtiga sättet, synes det mig, att taga den frågan.

Huru Visby stad sörjer för truppens inqvartering, blir en annan fråga, och jag förmodar, att krigsstyrelsen nog skall veta att taga reda på, huru dermed förhåller sig, samt ålägga staden att fullgöra sina skyldigheter der vid lag, om krigsstyrelsen finner sig hafva fog dertill.

*Angående
ökande af Got-
lands national-
beväringss
artillericorps'
stamtrupp.
(Forts.)*

Herr Bokström: Jag skall be att få tillägga, att systemet att permittera det manskap, för hvilket sysselsättning i garnisonen ej finnes, icke är nytt; det har i rätt stor skala tillämpats äfven förut, men med den skilnaden, att den permitterade hade rättighet att, om under permissionstiden något arbete icke stode till buds, åter inträda i tjänstgöring. Enligt nu föreslagna grunder skall permittering ovilkorligen ega rum. Och då det icke är gifvet, att arbete alltid står till buds, så kan det ganska lätt inträffa, att en under sådana förhållanden permitterad karl blir farligare för samhället, än han var förut, då han stod under kontroll af sitt befäl. Hos oss möter dessutom hafvet, så att det icke är lätt för den permitterade att på längre afstånd söka arbete.

Beträffande Herr Krigsministerns yttrande, att krigsstyrelsen nog skulle veta att tillhålla Visby stad att fullgöra sina skyldigheter, så har jag aldrig tviflat derpå, lika litet som man har någon rätt till det antagandet, att krigsstyrelsen under den förflutna tiden låtit någon underlåtenhet i nämnda hänseende komma sig till last. Men jag tillåter mig emellertid med anledning af detta yttrande erinra derom, att Kongl. Maj:t och kronan med Riksdagens tillhjälp har låtit uppföra kaserner för garnisonstrupperna i Malmö, Landskrona, Ystad, Karlskrona och Stockholm, under det att Visby fått allt sedan år 1810 sjelf ombesörja den der förlagda truppens inqvartering.

Jag vågar äfven sätta i tvifvelsmål, om det finnes någon stad i det af Ryssland år 1808 samtidigt med Gotland eröfrade Finland, som i detta afseende varit mera hårdhänt behandlad af den ryske sjelfherrskaren, än det återeröfrade Gotlands enda stad varit under det konstitutionella svenska väldet. Jag har särskildt gjort mig undermåttad om, att, när Ryssland förlägger en kosackafdelning i garnison i någon af de finska städerna, så fordrar Ryssland icke inqvartering för dessa trupper af staden, utan det bygger kaserner åt sina trupper för ryska pengar.

Herr Danielson: Det kan nog vara en del sanning i hvad herr Bokström anförde; men så synnerligen farligt är väl tillståndet ändå icke, då man väl icke får antaga, att 75 man skola kunna förstöra ett helt län. Jag kan icke finna, att man skulle kunna

*Angående
ökande af Got-
lands national-
beväring
artillericorps'
stamtrupp.
(Forts.)*

afslå hvad som här begäres, då, såsom herrarne hafva sig bekant, förskansningar redan blifvit uppförda vid Fårösund och meningen är att vidare förstärka desamma, samt att ifrågavarande 100 artillerister skulle placeras såsom besättning å dessa skansar. Är det meningen att vägra ersättning för de belopp, som regeringen redan använt, så kan man göra detta; men om detta icke är meningen, så kan man icke undgå att bifalla förslaget; och jag vill derjemte uttala den förhoppningen, att de stora betänkligheter, som Herr Bokström uttalade, komma att på ett eller annat sätt undanröjas, så att ytterligare förvecklingar från dessa 75 artilleristernas sida hädanefter icke må vara att befara. Herr Bokström beklagade sig öfver, att Gotland vore tillbakasatt i flera afseenden; men utan tvivel gjorde han sig dervid skyldig till någon öfverdrift. Det är visserligen sant, att Gotland är betungadt med sin nationalbeväring, men det må å andra sidan ihågkommas, att denna beväring hittills kostat statsverket omkring 300,000 kronor om året, och blir väl så dyr härefter, så att nog har staten haft tillräckligt stora omkostnader för denna ö. Vidare har nämnda ö, så liten den än är, haft fördelen af att utgöra ett eget län med egen stiftstyrelse samt eget elementarläroverk och åtskilliga andra fördelar, som jag här ej behöfver upprepa. Detta gör, att jag anser att man väl icke får, såsom den siste talaren, måla för mycket i svart angående förhållandena på ön, synnerligast som jag hyser den uppfattningen, att de af talaren omförmälda missbruken komma att upphöra. Mig förefaller det, som om det icke vore lämpligt att afslå hvad som här föreslagits, hvarför jag, på de skäl Herr Krigsministern anført, yrkar bifall till föreliggande förslag.

Herr Bokström: Jag ber, med anledning af den siste talarens yttrande, få erinra derom, att utgifterna för Gotlands försvar afsett må hända mindre Gotland än det gemensamma fosterlandet, af det enkla skälet att det för dess trygghet och säkerhet är af allra största vigt att Gotland fortfarande förblifver en svensk besittning.

Jag har förut haft anledning erinra derom, att Visby stad genom stamtruppens förläggning sedan år 1810 varit i nämnda hänseende mera betungad än andra svenska städer. Man kan kanske äfven hafva någon anledning att draga sig till minnes, att staten allt sedan år 1811 af invånarne i denna stad fordrat en större personlig värnpligt än den, som ansetts kunna utkrävas af svenska medborgare i allmänhet, och att denna strängare värnpligt har för några veckor sedan blifvit af statsmakterna å nyo bekräftad och stadfäst. Det kan verkligen väl behövas, att man vid tanken härpå drager sig till minnes så väl de förbindelser till moderlandet, om hvilka den ärade talaren på ölandsbänken erinrat mig, som ock åtskilliga andra och främst af allt den tacksamhetsskuld, vi stå uti till det svenska moderlandet för den kultur vi ega och den lagbundna frihet vi

åtnjuta, så att man på så sätt må kunna, trots allt, anse udda vara jemnt.

Ofverläggningen var slutad. Herr Talmannen framställde propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på afslag derå; och fann Herr Talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef begärd och företogs i enlighet med följande nu uppsatta och godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 10:de punkten mom. b af utlåtandet N:o 8,

röstas Ja;

Den, det ej vill,

röstas Nej;

Vinner nej, har nämnda hemställan af Kammaren afslagits.

Omröstningen utvisade 125 ja och 31 nej; och hade Kammaren alltså bifallit Utskottets hemställan.

Punkten 11.

Kongl. Maj:t hade föreslagit, att anslaget för beväringsskaps vapenöfningar måtte i och för den nya värnpligtslagens tillämpning och till förbättring af beväringsskaps aflöning under öfningarna samt vid marscher till och från mötena måtte från sitt nuvarande belopp, 652,500 kronor, höjas med 270,000 kronor till 922,500 kronor.

Angående förhöjning i anslaget för beväringsskaps vapenöfningar.

Vidare hade af särskilda motionärer inom Riksdagen följande yrkanden framställts, nemligen:

Af Friherre R. *Klinckowström* (motion N:o 1 i Första Kammaren):

»att för den nya värnpligtslagens tillämpning och till förbättring af beväringsskaps aflöning under öfningarna samt vid marscher till och från mötena, förutom det hittills varande ordinarie anslaget, 652,500 kronor, ett extra anslag af 138,600 kronor måtte beviljas.»

Af Herr A. *Bezell* (motion N:o 42 i Första Kammaren):

»att Riksdagen, för sin del, måtte besluta, att dagaflöningen för de beväringssynglingar, som från och med nästa år skola fullgöra sin värnpligt, enligt nya värnpligtslagen, skall höjas till minst 50 öre per dag, beräknadt för så väl marsch- som öfningsdagarne, liksom att Riksdagen för detta ändamål anvisar nödiga medel.»

Angående förhöjning i anslaget för beväringens vapenöfningar.

(Forts.)

Af Herr *J. Sjöberg* i Bodaryd (motion N:o 26 i Andra Kammaren):

»att beväringensmanskapet under år 1887 tillerkännes under öfningar och 2 dagars marscher en dagaflöning af 50 öre och för hvarje marschdag utöfver de 2 första, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, en marschaflöning af en krona 50 öre; och

att det af Kongl. Maj:t för den nya värnpligtslagens tillämpning och till förbättring af beväringensmanskapets aflöning under öfningarna samt vid marschen till och från mötena äskade anslag måtte höjas till det belopp, som deraf betingas.»

Af Herr *E. Forsselius* (motion N:o 27 i Andra Kammaren):

»att Riksdagen måtte bevilja förhöjning i anslaget på fjerde hufvudtiteln till »beväringensmanskapets vapenöfningar» till det belopp, att dagaflöningen för beväringen så väl under öfningsdagarne som under marscherna till och från mötena måtte kunna utgå med *minst* 20 öre per dag.»

Af Herr *L. P. Odell* (motion N:o 62 i Andra Kammaren):

»att Riksdagen för sin del ville besluta:

1:o att värnpliktig från och med den dag, han inställer sig å vederbörlig ort och ställe för att afgå till mötesplatsen, till och med den dag, då han af vederbörande befäl eller tjensteman lemnas för att gå till sitt hem, af staten erhåller minst 25 öre såsom dagaflöning, utom den af Kongl. Maj:t föreslagna marschaflöningen; och 2:o anvisa för detta ändamål erforderliga medel.»

Af Herr *Jan Eliasson* (motion N:o 92 i Andra Kammaren):

»att Riksdagen måtte bestämma beväringensmanskapets aflöning under vapenöfnings tiden till 50 öre per dag och bevilja erforderligt anslag för sådant ändamål; samt

Af Herr *J. Jonson* i Fröstorp (motion N:o 144 i Andra Kammaren):

a) att den i 35 § värnpligtslagen föreskrifna dagaflöning måtte bestämmas till 50 öre samt en krona 50 öre för hvarje marschdag från och till mötesplatserna; och att till följd häraf anslaget för beväringens vapenöfningar till lands förhöjes med 252,000 kronor;

b) att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att beväringensmanskapet under vapenöfningar erhåller samma utspisningsstat som det ständiga manskapet.

Med anledning häraf hade Utskottet under *mom. a)* af denna punkt hemställt:

att, med bifall till Kongl. Maj:ts förevarande framställning i öfrigt, anslaget till beväringensmanskapets vapenöfningar för den nya värnpligtslagens tillämpning samt för den förbättring af beväringensmanskapets aflöning, som betingades deraf att denna bestämdes till 20 öre om dagen under öfningarna samt de tvenne första marsch-

dagarne, måtte från sitt nuvarande belopp 652,500 kronor höjas med 390,000 kronor till 1,042,500 kronor.

Vid punkten funnos fogade reservationer dels af Herrar Grefve *G. Sparre*, *C. E. Casparsson*, Friherre *F. von Essen*, Grefve *E. C. A. Piper*, Grefve *W. G. Hamilton*, *O. W. Odelberg*, *H. P. P. Tamm*, Friherre *B. A. Leijonhufvud* och *E. Sederholm*; och dels

Ängående förhöjning i anslaget för beväringssmannskapets vapenöfningar.

(Forts.)

af Herr *J. Jonson*, hvilken sistnämnde anförde:

»Med åberopande af de skäl, jag i min motion N:o 144 anförde, har jag ansett att Utskottet bort kunna tillstyrka Riksdagen,

att den i 35 § värnpligtslagen föreskrifna dagaflöning måtte bestämmas till 50 öre samt till följd häraf, att anslaget till beväringssmannskapets vapenöfning måtte förhöjas till erforderligt belopp.»

Efter föredragning af ärendet anförde:

Herr Frih. Nordenskiöld: Herr Talman, Mine herrar! Det gläder mig synnerligen, att frågan om en effektiv aflöning för beväringssmannskapet ändtligen på allvar kommit på tal. När för några år sedan frågan om vårt försvar diskuterades i alla kretsar af landet, vågade jag, som föga blandade mig i detaljerna af de förslag som väcktes, uttala den åsigten, att beväringssynglingen borde hafva full aflöning under den tid han öfvades. Detta mitt yttrande bemöttes då alltid med ogillande, ofta iklädt stora ord om huru orätt det vore att, då hvar och en var skyldig värna sitt fosterland, begära belöning för den öfning, hvarigenom man gjorde sig skicklig till denna värnpligt. Det talet förstod jag icke. Jag vet väl, att hvarje svensk medborgare är skyldig offra lif och blod för fosterlandet, och jag hoppas, att, om den dagen kommer, då detta verkligen behöfves, vi också skola finna, att hvarje svensk medborgare fortfarande är beredd dertill. Men hvad har detta att göra dermed att man i fredstid lägger hufvudbördan af landets försvar på ynglingen i den ålder, då han minst har kraft att bära bördan. Jag ansåg det äfven vara politiskt klokt att aflöna beväringssynglingen så, att, när nödvändigheten af att utvidga beväringens öfningar en gång komme under diskussion, den diskussionen icke måtte antaga en sådan odiös karakter, som dylika diskussioner ofta haft, utan att det då endast blefve frågan, om vi anse oss hafva råd till den alltid dryga utgiften. När en yngling lemnar sitt hem och går ut i verlden, bruka ju omtänksamma föräldrar gerna förse honom med någon utrustning, så att han åtminstone den första tiden kan hafva någon hjälp i den kamp och strid han börjar. Staten har hittills gjort på motsatt sätt. Under beväringssåren nödgas beväringssynglingen lemna en del af sin arbetstid utan ersättning åt staten, och

Angående förhöjning i anslaget för beväringens vapenskapets vapenöfningar.

(Forts.)

derigenom blir utsigten för honom att få sin utkomst ofta betydligt minskad. Jag skulle därför för min del önska, att beväringens aflöning bestämdes högre än de 20 öre Utskottet föreslagit. Jag tror icke, det är obilligt att gifva beväringen full aflöning. Det borde ställas så, att den första aflöningen utbetalades en tid efter öfningarnas slut, då beväringarne återvändt till sina hem. Detta tror jag skulle blifva mycket gagneligt. Hvarje svensk medborgare skulle då en gång i sitt lif hafva en sparad styfver i sin hand, och det skulle för många tusen sinom tusen befordra arbetsamhet och sparsamhet för hela lifvet. Den aflöning, som af Utskottet blifvit föreslagen, är enligt min tanke allt för liten, och jag skulle gerna se, att den redan nu bestämdes till 50 öre. Men då det torde vara svårt att nu på rak arm förändra de stora siffror, som upptagas i mom. 1 af denna punkt, anhåller jag, att Kammaren ville återremittera förslaget till Stats-Utskottet, i syfte att dagaflöningen för beväringensmanskapet måtte höjas från 20 till 50 öre.

Herr Jonson i Fröstorp: Säsom herrarne behagat finna, har jag väckt motion om, att dagaflöningen för beväringen skulle höjas till 50 öre. Utskottet har stannat vid 20 öre, och deremot har jag reserverat mig. Då beväringenslagen behandlades vid sistlidne riksdag, erinrade, så vidt jag minnes rätt, chefen för Landtförsvarsdepartementet, att enligt hans åsigt dagaflöning borde utgå till beväringen, och att denna aflöning borde uppgå till det belopp, som en kroppsarbetare vanligtvis förtjenar utom kläder och föda. Nu har i den Kongl. propositionen föreslagits att höja dagaflöningen med endast 4 öre, eller från 6 till 10 öre. Denna låga förhöjning anser jag icke utgöra någon nämnvärd ersättning till de beväringsskyldige för deras besvär, utan att 50 öre vore det minsta, som borde beviljas. Man åberopar sig visserligen derpå, att detta är en medborgerlig pligt, men man bör väl icke ställa så till, att denna pligt blir egnad till att försvaga fosterlandskänslan i stället för att höja den.

Jag yrkar därför, att anslaget till beväringensmanskapets vapenöfningar ökas med 252,000 kronor utöfver hvad Kongl. Maj:t beger. Detta belopp skulle enligt mina beräkningar utgöra hvad som erfordras för en förhöjning till 50 öre af dagaflöningen, dock endast för första klassens beväringensmanskap under år 1887, emedan jag anser, att andra klassens beväringensmanskap under samma år fullgör sin beväringsskyldighet på grund af den nu gällande lagen och således icke för det senare året bör hafva andra rättigheter än det haft under det år, då manskapet bevistade första klassens beväringensmöte.

Jag yrkar, såsom sagdt, bifall till min motion.

Häruti instämde Herrar *Johansson* i Löfåsen, *Svenson* i Bossgården, *Sjöberg* i Bodaryd, *A. P. Lind*, *Allvar Olsson* och *Eliasson*.

Vidare anförde:

Angående förhöjning i anslaget för beväringsskaps vapenöfningar.

(Forts.)

Herr von der Lancken: Herr Talman, mine herrar! Om jag medgifver, dels att det var synnerligen glädjande för fosterlandsvännen, att Riksdagen förra året beslutade åtminstone någon förökning i tiden för de värnpligtiges öfning, dels ock att jag väl fattar deras betänkligheter, som önska ställa så till, att denna ökade värnpligt icke må kännas för tung för dem, som deraf träffas, så vill jag dock stanna dervid. Det kan väl numera svårligen förnekas, att den framtida utvecklingen af vårt försvarsväsen icke kan ske utan på basis af den allmänna värnpligten. Icke kan det i längden gå an, att det fattigaste folk i Europa, såsom vi älska att kalla oss, och engelsmännen det rikaste, äro de enda, som bestå sig lyxen af lejda försvarare. Men om nu så är, om vi kunna tänka oss en framtid för vårt försvarsväsende endast i och genom den allmänna värnpligten, böra vi väl ej redan från början vidtaga anordningar, som kunna vara egnade att omöjliggöra eller försvåra all utveckling af vårt försvar på den en gång lagda grunden. Fastslå vi nu genast en så hög siffra för de värnpligtiges dagaföning, som Utskottet och än mera åtskilliga motionärer föreslå, då synes mig just en dylik orimlighet inträda. Vi böra nemligen betänka, att 10 öre för hvarje man om dagen gör för 90 dagars öfningar 270,000 kronor, och öka vi dagaföningen till 50 öre, så äro vi uppe till öfver en million. Och om vi, hvad den Högste förbjude, en gång skulle af en hård nödvändighet nödgas tillämpa 1875 års härordningsförslag med 10¹/₂ månaders öfning, skulle summan uppgå till 4,000,000 kronor, eller omkring fjerdedelen af hela försvarets beräknade kostnad. Dessutom måste man noga ihågkomma, att om ökning i dagaföningen för de värnpligtige, äfven med en liten siffra, för statsverket är af stor betydelse, denna ökning för individen icke spelar någon rol. Eller kan någon med fog påstå, att de 4 kronor 20 öre, hvarmed, under förutsättning att Utskottets förslag bifalles, de värnpligtiges dagaföning under 42 dagars öfning kommer att ökas, i grunden göra någon af de värnpligtige vare sig rikare eller fattigare. Också hafva alla de länder, der man följdriktigt tillämpat den allmänna värnpligten, noga aktat sig att fastlå de värnpligtiges dagaföning till så hög siffra, som den hvarom här är fråga. I Ryssland är dagaföningen 1¹/₂ öre, i Finland 7 öre, i Tyskland 20 öre, men skall karlen der sjelf skaffa sig aftonvard, i Belgien är den 10 öre, i Holland 52 öre, men får den värnpligtige der underhålla sig sjelf. I Schweiz är aföningen 56 öre, men med samma skyldighet. I Frankrike är den 3 öre, i Italien 7 öre, i Österrike 9 öre, i Portugal 8 öre, i Danmark 60 öre, men det är att märka, att karlen för detta belopp skall förskaffa sig mat, ved och tvätt, hvarefter återstå 2 öre för öfriga behof. Det har sagts af en ärad talare på stockholmsbanken, att den beväringsskyldige bör hafva full ersättning för sitt besvär. Men man får dock icke glömma, att

Angående förhöjning i anslaget för beväringsman-
skapets vapen-
öfningar.

(Forts.)

han är född och klädd och dessutom bekommer 17 öre om dagen i ersättning för persedelförbrukning samt, efter regeringens förslag, 10 öre i dagaflöning. Och tro nu herrarne verkligen, att många yrken finnas, der arbetarne dagligen hafva råd att använda 10 öre till nöjen eller andra dermed jämförliga utgifter? För min del tror jag tvärt om, att, redan med 10 öres dagaflöning den värnpligtige i denna sin egenskap skulle komma i bättre ställning, än då han såsom enskild arbetare skall förtjena sitt bröd. Men kantänka, vi skola icke blott icke låta våra värnpligtige öfvas ens tillnärmelsevis så lång tid som Europas öfriga folk, utan också gifva dem en högre dagaflöning än något annat land. Det må förlätas mig, om jag påstår, att, hvad detta förfaringssätt i öfrigt må vittna om, icke vittnar det derom, att vi lagstiftare, som ju skola kallas landets förtroendemän, blifvit oberörda af den 70-åriga fredens försoffande inflytande. Och här kan icke vara fråga om denna djupa klyfta emellan de olika samhällsklasserna, som man nu för tiden äflas att ständigt påpeka. Den rike träffas lika tungt af den allmänna värnpligten som den fattige; frågan kan till och med vara, om han ej träffas tyngre. Männe icke det är svårare för den bildade att afbryta sina studier, än för andra klasser att upphöra med sitt arbete, som efter det korta afbrottet med lätthet kan återupptagas, och männe icke för den förmögnare, som är van vid bekvämlighet och komfort, saknaden häraf i öfningslägret antagligen kännas vida tyngre än för den mindre bemedlade, hvilken tvärt om der ofta kommer till större bekvämlighet och rikligare föda, än hvarvid han annars är van. Vi böra därför i min tanke noga betänka oss, innan vi inslå på en väg, som kan vara egnad att omöjliggöra och motarbeta den framtida utvecklingen af värnpligtssystemet, ty, säga hvad man vill, så är detta system framtidens organisationsform, och om nu en högre siffra för dagaflöningen en gång blifvit fastslagen, så lära vi väl i all framtid komma att dragas med den.

Jag yrkar bifall till regeringens förslag.

Herr Magnus Jonsson: Äfven jag ber få gifva till känna, att jag skulle med min röst vilja medverka till, att beväringsynglingarne finge ännu högre dagaflöning än Stats-Utskottet föreslagit; men man bör dock se till, hvilka skäl tala för en sådan åsigt, som Utskottet hyst. Ty om man beaktar saken i sin helhet, skall man finna att Stats-Utskottet gjort sin pligt eller att se till att kostnaderna för statsverket nedbringas så mycket som möjligt, och att rättvisa skipas för dem, hvilka saken rör. Jag tror rättvisan i detta fall tillgodoses derigenom, att de beväringsskyldige få något högre aflöning än af Kongl Maj:t föreslagits. Jag vill dock ingalunda klandra regeringen för att hon icke tagit siffran högre, då det ju i alla fall begäres en stor summa för detta ändamål, och det står ju sedan Riksdagen fritt att öka eller minska beloppet. Inom afdelningen och ännu mera inom Utskottet framställes olika åsikter om denna sak, och många af ut-

skottsledamöterna från Första Kammaren talade och röstade för att sänka den nu föreslagna summan till hvad regeringen begärt. Detta belopp ansåg jag dock vara för litet och höll före, att det vore klokare att taga ett måttligt steg på en gång och nöja sig med 20 öre om dagen. Ty vill man lefva förståndigt och nöja sig med den kost, som staten består, behöfver man just icke mycket i kontanter under öfningstiden. Vill man deremot lefva högt, förtära öl och vin samt bestå sig bättre kost, blir det nog dyrare; men det tror jag de mindre förmögne icke hafva råd till, utan de kunna mycket väl vara nöjda med hvad staten består dem. När man dessutom ser, huru det mången gång gestaltar sig på öfningsmötena, dit en mängd lycksökare ofta nog samlas och bjuda på karuseller eller andra nöjen, som ungdomen frestas att deltaga uti, så kan man finna, att den kan förledas till nöjen, som icke för den äro nyttiga. Under sådana förhållanden har jag tänkt mig, att man icke bör göra aflöningen onödigtvis stor. Jag har för öfrigt sjelf exercerat bevärning, och ehuru jag då hade bättre tillgångar än mången annan af mina kamrater, så minnes jag väl, att mina utgifter inskränkte sig till endast fem kronor kontant. Jag tror det derfor icke vara så halsbrytande för en beväringssyngling, som icke vill slå på allt för stort, att reda sig med 20 öre om dagen. Men för att kunna vinna framgång för detta Utskottets förslag, torde det vara klokt, om denna Kammare bifaller detsamma, emedan man kan vara säker på, att det i Första Kammaren gifves många röster för en lägre summa. Ty om man sedan i voteringen skulle blifva stäld mellan 30 öre och 10 öre, så kunde det hända, att allt för många förenade sig om den lägre summan, till följd hvaraf man kunde förlora allt för mycket af hvad man vill vinna. Jag vill nu icke uppehålla Kammarens tid längre, utan jag slutar med att yrka bifall till Utskottets förslag.

Angående förhöjning i anslaget för beväringssynglingens vapenöfningar.
(Forts.)

Herr *S. M. Olsson* instämde med Herr Magn. Jonsson.

Herr Nydahl: Jag kan i hufvudsak instämma med den ärade talaren på kristianstadsbänken, men efter som jag nu har ordet, så vill jag ett ögonblick begagna mig deraf.

Det är glädjande att se, med hvilken välvilja våra beväringssynglingar omfattas. Stats-Utskottet vill fördubbla den dagaflöning, som Kongl. Maj:t föreslår, och åtskilliga motionärer samt en talare på stockholmsbänken vilja gå ännu längre och till och med femdubbla densamma. Det torde dock vara tvifvel underkastadt, huruvida man icke tills vidare borde åtnöja sig med den af Kongl. Maj:t föreslagna dagaflöning. Ty när tillgångarna äro mycket små, bör man ju söka fylla de verkliga behofven, som förefinnas, innan man unnar sig nöjet att vara frikostig. Onekligen lider vårt försvarsväsende af åtskilliga ganska väsentliga brister, som för sitt afhjelpande kräfva större eller mindre anslag, hvilka anslag dock denna

Angående förhöjning i anslaget för beväringsskaps vapenöfningar.

(Forts.)

Kammare af sparsamhetsskäl plägar vara mycket försigtig att bevilja. Jag vill i detta hänseende endast erinra om de af Kongl. Maj:t äskade anslag för organisation af en fästningsartilleribataljon å Vaxholm—Oscar-Fredriksborg, hvilket jemförelsevis obetydliga anslag Kammaren nyss har förkastat, ehuru dess beviljande, såsom vi kunna förstå af den synnerliga vigt krigsstyrelsen dervid fäster, tvifvels utan varit af stor betydelse för stärkandet af vårt försvar. Deremot vågar jag icke tänka, att en förhöjning af beväringens dagaflöning öfver hvad Kongl. Maj:t föreslår skulle i någon mån kunna bidraga till försvarets stärkande, om icke i den mening och på det sätt, att den ökade dagaflöningen skulle göra opinionen bland folket vänligare stämd mot den ökade värnpligten. För min del får jag dock sanningsenligt säga, att jag icke hört något missnöje uttalas öfver den ökade värnpligten, och jag tror, att der ett sådant missnöje till äfventyrs finnes, skall det snart försvinna. Men man kan ju se frågan äfven från en annan synpunkt, och då i likhet med Utskottet och motionären säga, att det är rättvist att de beväringsskyldige erhålla så stor dagaflöning, att de hållas skadeslösa för den förlust i arbetsförtjenst, som de under öfningstiden måste vidkännas. Jag ber dock om ursäkt att jag icke obetingadt kan godkänna ett sådant resonnement, som hvilat på den förutsättning, att mellan staten och de värnpligtige samma förhållande skulle ega rum som mellan en arbetsgifvare och hans arbetare. Så förhåller det sig ju icke. Ty om det är så, som vi ju alla erkänna, att det är en naturlig pligt för hvarje vapenför man att i farans stund deltaga i fosterlandets försvar, så måste det erkännas vara en förmån för den krigstjenstskyldige att i fredstid få den öfning, som är oundgängligen nödvändig för att hans gång mot fienden — om den måste anträdas — icke skall blifva en gång mot nederlag och död. Denna förmån tror jag man icke bör så alldeles förbise vid behandling af frågan om beväringens vapenöfningar, vare sig det gäller att bestämma längden af dessa öfningar eller den dagaflöning, som beväringen under öfningstiden bör erhålla. Jag vill nu icke tala om förmånen af den personliga utveckling, som enligt min och säkerligen äfven många andras öfvertygelse de militära öfningarna äro egnade att gifva ynglingen; det må vara nog att hafva påpekat detta andra, som tyckes mig snart sagdt lika påtagligt vara en förmån, som t. ex. konsten att simma är en förmån för den, som när som helst kan falla i vatten. För öfrigt kan det sättas i fråga, huruvida den förlust i arbetsförtjenst, som ynglingen gör under beväringsofningarna, är så stor som man tyckes antaga. Visserligen gör han för tillfället en sådan förlust, men om den ekonomiska lagen, att en varas pris bestämmes af förhållandet mellan tillgång och efterfrågan, har någon tillämpning äfven vid bestämmandet af arbetslönerna, så vill det synas, som om den omständigheten, att en icke ringa del af landets arbetskraft under några veckor af året är så att säga borta från marknaden, skulle medföra

en motsvarande förhöjning i arbetsförtjenst för den öfriga arbets-sökande delen af befolkningen, en förhöjning som då också i sin tid måste komma de beväringsskyldige till godo. Härmed må nu förhålla sig huru som helst; jag vill icke ansvara för att denna teori här vid lag så fullkomligt håller streck. Men i alla händelser kan det väl icke med fog påstås, att det för en 21 eller 22 års yngling, som i regeln endast har sig sjelf att sörja för, kan i någon nämnvärd mån vara betungande, om han under några veckor får åtnöja sig med något lägre dagaflöning än han är van vid. Säkert är åtminstone, att beväringssynglingarne sjelfve icke skola beklaga sig.

Angående förhöjning i anslaget för beväringssynglingarnes vapenöfningar.

(Forts.)

Herr Talman! Ingen kan mer än jag vara benägen för att visa frikostighet mot beväringssynglingarne; men då summan af de under fjerde hufvudtiteln uppförda anslag redan är så betydlig, att man för det närvarande till och med anser sig böra vägra medel för att fylla verkliga och erkända behof, och deremot här icke föreligger något verkligt behof, så kan jag af sparsamhetsskäl omöjligen instämma med dem, som vilja höja dagaflöningen för beväringen till 50 öre, och jag är till och med tveksam, huruvida jag bör gifva min röst åt Utskottets hemställan.

Jag har för egen del icke något yrkande att framställa.

Herr Danielson: Jag tror det vore bäst att behandla den föreliggande frågan för sig sjelf, sådan den af Utskottet är föreslagen.

Jag får säga, att jag bidragit till det beslut Utskottet kommit till på grund af den öfvertygelsen, att jag icke anser det vara skäl att på en gång allt för mycket öka detta anslag; och sedan jag nu hört, att Första Kammaren afslagit Utskottets hemställan och bifallit Kongl. Maj:ts förslag, är det ännu större skäl att denna Kammar stannar vid hvad Utskottet föreslagit, då man derigenom kan hoppas att vinna vid den gemensamma omröstningen.

Jag vill tillägga beträffande den af motionärerne föreslagna förhöjningen till 50 öre om dagen, att om man beräknar ökningen från det af Kongl. Maj:t föreslagna beloppet, 10 öre om dagen, till det af Utskottet föreslagna beloppet 20 öre, eller man går ut från den nu gällande dagaflöningen, 6 öre, och jemför den med hvad den efter Utskottets förslag skulle blifva, eller 20 öre, och lägger denna förhöjning på de ökade öfningsdagarne efter den nya värpligtslagen, så kommer man i det närmaste till 50 öre per dag, och då kommer man ju så nära motionärernas önskan som möjligt. Att vidare öka dagaflöningen anser jag nu icke möjligt. Vill man ause att dessa öfningar äro en medborgerlig pligt, som hvar och en en gång i sitt lif måste fullgöra, så har äfven denna åsigt skäl för sig.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Med Herr Danielson instämde Herr *Björkman*.

Angående förhöjning i anslaget för beväringens vapenöfningar.

(Forts.)

Herr Odell yttrade: Jag skulle i likhet med den siste talaren kunna inskränka mig till att yrka bifall till Utskottets förslag, men jag vill derjemte bifoga, att det förefaller mig minst sagdt underligt, att, så snart det är fråga om något sådant som här är föreslaget, man aldrig talar om att det finnes medel i statskassan. Vid andra tillfällen deremot, då det är fråga om anslag, både möjliga och omöjliga, finnes det alltid medel. Detta synes mig, som sagdt, mycket underligt, och jag föreställer mig därför, att sådana framställningar som de sistnämnda hafva mer eller mindre bismak af eget intresse. Jag har ett enda mål i sigte, nemligen det helas väl, och då kan jag icke undgå finna det vara med rättvisans och billighetens fordringar öfverensstämmande, att man bör göra något för vår beväring. Jag erkänner gerna, att de å sin sida böra vara så pass fosterländska, att de offra något af sin tid för att blifva öfvade till att försvara landet, om så skulle erfordras, men jag fordrar å andra sidan med lika stor rätt, att staten bör gå dessa uttalade önskningsar till mötes åtminstone på halfva vägen, ty derigenom varar vänskapen längre och missnöjet aflägsnas.

På grund af hvad jag nu anfört får jag yrka bifall till Utskottets förslag.

I detta yttrande instämde Herrar *Börjesson, Göransson, Jakobson, Petersson* i Hamra och *Wretlind*.

Herr Pehrsson i Törneryd anförde: Då jag vet, att i denna Kammare finnas ganska många, som hafva den uppfattning, att den nu föreslagna dagaflöningen är för liten, skall jag be att i korthet få fästa uppmärksamheten derpå, att i den händelse Riksdagen skulle besluta en högre dagaflöning till beväringen än hvad Stats-Utskottet här föreslagit, skulle detta, enligt mitt sätt att se saken, leda till en förhöjd dagaflöning äfven för den indelta soldaten, och jag undrar, om det skull stanna ens dervid, utan möjligen medföra äfven en högre dagaflöning för underbefälet. Om jag har rätt i denna uppfattning, så torde vid detta tillfälle böra framhållas, att dagaflöningen icke bestämmes så, att man i en framtid har att emotse förslag, som medföra kostnader, hvilka man icke vill vidkännas. Jag begärde dock icke ordet egentligen för att säga detta, utan för att fästa Kammarens uppmärksamhet på en annan sak. Jag gör detta så mycket hellre, som jag ser, att Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet är i Kammaren närvarande. Jag tror nemligen, att man kan gagna beväringen mera än genom en förhöjd dagaflöning, och det är att låta den under nätterna få ligga uti baracker i stället för på bara marken med litet halm under sig, som nu är förhållandet. Jag tror icke jag säger för mycket, om jag påstår, att många beväringssynglingar på detta sätt fått sin helsa förstörd, ja, till och med förkortade lif. Det är således, enligt min uppfattning, ännu något bättre man kan göra dessa beväringssyng-

Angående förhöjning i anslaget för beväringens vapenöfningar.

(Forts.)

Jag har intet vidare att tillägga och anser att aflöningen kan vara, om icke tillräcklig, dock något så när afpassad efter förhållandena, blott utspisningen blir tillräcklig.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf Herr Talmannen, i enlighet med de meningar som förekommit, propositioner på dels bifall till Utskottets hemställan, dels bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, dels bifall till Herr Jonsons i Fröstorp under öfverläggningen framställda yrkande, dels slutligen ock på ärendets återremitterande till Utskottet. Den förstnämnda af dessa propositioner fann Herr Talmannen vara med öfvervägande ja besvarad; men som votering begärdes, blef, sedan till kontraposition antagits yrkandet på bifall till Kongl. Maj:ts proposition, en så lydande omröstningsproposition uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt under mom. a) i 11:te punkten af Utlåtandet N:o 8,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, i hvad den skiljer sig från Kongl. Maj:ts proposition, bifallit denna senare oförändrad.

Voteringen, i vanlig ordning verkställd, utvisade 143 ja mot 43 nej; varande alltså Utskottets hemställan af Kammaren bifallen.

I mom. b) hemställde Utskottet, att Herrar Friherre Klinckowströms, Bexells, J. Sjöbergs i Bodaryd, Forselii, Odells, Jan Eliassons och J. Jonsons i Fröstorp motioner icke måtte till någon vidare Riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan denna Utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Jonson i Fröstorp: Uti min motion har jag under mom. b) anført, att jag önskade aflåtande af en skrifvelse till Kongl. Maj:t derom, att beväringen måtte komma i åtnjutande af samma utspisningsstat som manskapet. Anledningen till att jag väckt motionen återfinnes deri, att, då under förlidet års sommar en del beväring från min ort kommenderades att fullgöra öfningarna å Karlsborg dels vid Göta artilleri och dels vid sappörbataljonen derstädes, denna beväring icke fick åtnjuta samma utspisningsstat som de derstädes förlagda trupper. Manskapet fick till frukost siktadt rågbröd till kaffet jemte smör eller en hvetebulle. Beväringen åter fick alla dagar syradt bröd och ost. Jag hemställer, om detta är lämpligt? Vidare fick beväringen alla aftnar korngröt och sill. Det

ständiga manskapet åter erhöll gröt och mjölk eller sill och potates och dricka. Detta är ett missförhållande och föranledde åtskilliga klagomål å beväringens sida. Detta är anledningen till min motion. Då nu Utskottet icke kunnat tillstyrka en skrifvelses afåtande till Kongl. Maj:t, emedan den utspisningsstat, som nu gäller för beväringen, är i lika högt pris som den för manskapet, så skall jag nöja mig dermed, blott anordningarna blifva sådana, att det blir lika för alla. Utskottet har också lemnat en välvillig utredning angående förhållandet med mathållningen. Med denna utredning är jag också nöjd och skall därför icke göra något yrkande, alldenstund jag tror, att ändamålet med motionen är vunnet, sedan uppmärksamheten blifvit rigtad derpå, att utspisningen varit olika, och sedan man medgifvit, att utspisningen borde vara lika för alla, såsom det till exempel redan är förhållandet på Axvalla hed. Då jag sålunda icke gör något yrkande, så är det därför, att jag lefver i den förhoppningen, att beväringens utspisningsstat skall komma på samma fot som manskapets.

Angående förhöjning i anslaget för beväringens vapenöfningar.
(Forts.)

Herr Sven Nilsson: Jag beklagar, att icke krigsministern är närvarande vid denna frågas behandling, ty om så varit fallet, skulle äfven jag framhållit några anmärkningar emot det sätt, hvarpå åtminstone ett af våra skånska regementen utspisas under mötestiden. Missnöjet i detta fall råder således icke ensamt i den ort den siste talaren omnämnde. Utspisningen lemnar nemligen icke blott för beväringen utan äfven för öfriga trupper, åtminstone i ett och annat fall mycket öfrigt att önska. För min del kan jag icke säga annat, än att födan i det fall jag velat påpeka är frisk, men jag vågar påstå att den af vissa slag är otillräcklig och så ordnad, att manskapet ej dermed kan vara belåtet.

Jag tycker det ej är skäl att klaga för mycket, der manskapet åtminstone kan få en bit sill till qvällen jemte gröt samt mjölk eller dricka. Men det finnes ställen, der det indelta manskapet om aftnarne endast får en liten bit torr ost samt gröt, kokt i vatten, och der de få doppa gröten i vatten, om de ej hafva något att sjelfva köpa mjölk eller dricka för. Manskapet kan näppeligen lefva på sådan kost. Jag skall nu icke ingå i några andra detaljer i denna fråga af orsak som jag förut nämnt, men jag har velat hafva detta till protokollet antecknad, på det Kongl. Maj:t måtte kunna komma i tillfälle erfara, att det råder en liffig önskan att något blir gjordt, för att icke olikheten i mathållningen blir allt för stor, äfven om det finnes en likhet i priset.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

Härefter åtskildes Kammarens ledamöter klockan $\frac{1}{2}$ 4 e. m.

In fidem
A. E. J. Johansson.